

DANS

DANSENS HUS HØSTEN 2014

Filmatisk dans

FILM PÅVIRKER DANS
- OG OMVENDT

DANS PÅ SØPPELDYNGA

5000 KG KASSERTE
KLÆR PÅ SCENEN

NORSK DANS I 100!

FØLG DANSEHISTORIEN
FRA 1914 TIL I DAG

LES BALLETS C DE LA B
«TAUBERBACH»

Innhold

- 4 **NY STRUKTUR I GAMMEL MUR** Dansens Hus er det nyeste teatret i Oslo. Har du ikke vært der enda er det sannelig på tide.
- 6 **DANS PÅ SØPPELDYNGA** Belgiske Alain Platel utfordrer hvordan man ser og hører scenekunst med sin nyeste forestilling «tauberbach».
- 10 **TURNÉLØVER** Bli med det norske kompaniet Impure Compani og Hooman Sharifi til Zagreb.
- 16 **SKJØNNHET I DET IMPERFEKTE** En av landets fremste koreografer, Ingun Bjørnsgaard, gir seg i kast med tarantella og skilsmisse i «Rotating Nora».
- 21 **STOR KUNST FOR SMÅ BARN** Kultur for barn er ikke lenger bare folk, røvere og nøtteknekkere.
- 24 **NORSK DANS I HUNDRE** Kort innføring i norsk dansekunst de siste hundre år. Vet du ikke hvem Rita Tori og Gene Nettles er, vet du det etter dette.
- 30 **VÅKN OPP!** Patos, driv og politiske vyer i dionysisk samrøre i Hofesh Shechters forestilling «Political Mother».
- 32 **DANS OG FILM** Film influerer dans og omvendt. Peeping Tom er klar for Oslo med «Vader».
- 36 **BORT MED DEN FLINKE KROPPEN** Masja Abrahamsen gir danserne stor frihet, men vet hva hun vil ha.
- 40 **CARTE BLANCHE 25 ÅR?** Carte Blanche har danset i Bergen, i hele Norge og i store deler av verden de siste 25 år. Men det hele startet visst 6 år tidligere.

DANS // REDAKSJON

ANSVARLIG UTGIVER
UN-MAGRITT NORDSETH
un-magridd@dansenshus.com

REDAKTØR
ERIK ÅRSLAND
erik@dansenshus.com

I REDAKSJONEN
LARS HAMLJ
KARIANNE SKÅRE
TALE HENDNES

LAYOUT
TALE HENDNES

FOTO FORSIDE/BAKSIDE
HERMAN SORGLOOS
«VADER» PEEPING TOM

BIDRAGSYTERE
DANSEINFORMASJONEN
INE THERESE BERG
RAGNHILD BROCHMANN
KIRRE ARNEBERG
TORUNN LIVEN
SIDSEL PAPE

HJEMMESIDE
WWW.DANSENSHUS.COM

HOFESH SHECHTER COMPANY
«POLITICAL MOTHER»

ET MENNESKE SOM *danser*

HVA ER SAMTIDSDANS? Det er dans som tar samtiden på alvor. Det er aldri det som var i går. Det er det som skjer i dag og det som skal skje i morgen. Dansekunsten er internasjonal, personlig og lokal. Dans i dag er et vell av forskjellige kunstneriske visjoner. Blant kunstnerne, både de norske og de internasjonale, vrir det av veltalenhet og kreative stemmer. De utfordrer og forsker engasjert i et kunstfelt som utpeker seg ved at de tilhører et enormt, engasjert og mobilt internasjonalt nettverk.

DEN DANSENDE KROPPEN. Felles for alle er den dansende kroppen. Den er utgangspunkt for humanistiske, politiske, relevante, sensasjonelle og sanselige utfoldelser. Som kunstnerisk leder for et dansehus møter jeg ofte mennesker som forteller meg at for dem er det selve dansen de oppsøker og berøres av, og som gjør at de finner veien til oss.

ET MENNESKE SOM DANSER. Alain Platel har ganske enkelt sagt at «danseren er et menneske som danser». Vi identifiserer oss med danseren. Vi sanser og opplever gjennom det kroppslige. Og når dansen er på sitt beste, løfter den oss til et nytt sted. Den gir oss erkjennelser vi kanskje i utgangspunktet ikke forstår. Men vi kjenner det, i egen kropp og eget sinn.

UN-MAGRITT NORDSETH
KUNSTNERISK LEDER
DANSENS HUS
Twitter.com/unmagrittnordseth

Ny struktur I GAMMEL MUR

FABRIKK BLE TEATER. Dansens Hus er en sentral del av den nye bydelen som er vokst fram på Vulkan. Huset stuper ned i Akerselva på den ene siden, og åpner seg med publikumsinngang og bar mot en stor, åpen plass og Mathallen på den andre. I en gammel fabrikkbygning er det blitt et nytt, moderne teater med to scener og lekre og funksjonelle fasiliteter for publikum så vel som kunstnere.

NORSK OG INTERNASJONALT. Er du interessert i å følge med på hva som rører seg internasjonalt, er Dansens Hus stedet. Av internasjonale gjestespill vises som regel de store verdensnavnene på feltet. De største, mest etablerte norske dansekunstnere har også sin naturlige plass i repertoaret, men også mindre etablerte kunstnere i startfasen av et kunstnerskap kan oppleves.

HELAFTEN PÅ VULKAN. Forestillingene begynner vanligvis kl. 19.00. En typisk helaften på Vulkan begyn-

ner med en matbit eller middag på et av de mange serveringsstedene i eller rundt Mathallen. Kanskje en liten drink i den hyggelige baren, og etter forestilling er baren fortsatt åpen. Her kan du møte dansekunstnerne, andre danseinteresserte, henge med venner og noen ganger til og med danse selv.

STOR BREDDA. Et utvalg av markante kunstnere som er vist på Dansens Hus de siste to årene: DV8/Lloyd Newson (UK), The Line (NO), Margrét Sara Gudjónsdóttir (IS), Akram Khan (UK), Mette Ingvarstsen (DK), Cullbergbaletten (SE), Jefta van Dinther (SE), Zero Visibility Corp./Ina Christel Johannessen (NO), Carte Blanche (NO), Sasha Waltz (D), Hofesh Shechter (UK), Ingun Bjørnsgaard Prosjekt (NO), Oslo Danse Ensemble (NO) Constanza Macras (D), Wim Vandekeybus (BE), GöteborgsOprans Danskompani (SE), Peeping Tom (BE), Impure Company/Hooman Sharifi (NO) ●

DANS // FAKTA

DANSENS HUS PÅ VULKAN

ETTER MANGE ÅRS politisk drakamp ble Norges første og eneste rene dansehus realisert i 2008 som Dansens Hus – nasjonal scene for dans. Lokalene er tidligere maskinverksted for Vulkan Støperi og mekaniske verksted, og er tegnet om til dagens scenehus av LPO Arkitekter.

DANSENS HUS finansieres over Statsbudsjettet via Kulturdepartementet og viser mellom 35 og 40 norske og internasjonale forestillinger i året. Det vil si en premiere nesten hver annen uke fordelt på over 150 spilledager per år.

I TILLEGG til den kunstneriske aktiviteten drives det utleie av huset i samarbeid med næringsliv, foreninger og organisasjoner. Bonusarrangementene gir deg større innblikk i kunsten og huset, eksempelvis gjennom kunstnermøter og samtaler, barneomvisninger, forsnakk eller ettersnakk, fester og seminarer.

FOTO: TORBJØRN TANDBERG OG TALE HENDNES

DANS PÅ SØPPELDYNGA

Bastarddans og døvesang.
Nakne kropper klasker mot
hverandre. Alain Platels nye
verk foregår på en søppelfylling.

TEKST: ERIK ÅRSLAND FOTO: TALE HENDNES

LONDONPREMIERE. Vi er på den store dansescenen Sadler's Wells pressevisning i London mandag 14. april. Det nærmer seg London-premiere på Alain Platels nyeste verk «tauberbach». På scenen ønsker en ydmyk, vennlig og beskjeden verdensstjerne av en koreograf oss velkommen. Han sier lite, mens det vi ser på scenen snakker desto sterkere og mer direkte til journalistene i salen. Etter forestillingen senere samme dag, dunder applausen løs. Publikum i London er tydelig begeistret for hva de nettopp har sett og opplevd. Platel og les ballets C de la B har tatt oss med inn i en verden som er en tragisk realitet for mange mennesker i dag: søppeldynga. Her lever og bor mennesker på eksistensminimum. Gjennom forestillingen blir de levende, pulserende og stadig i bevegelse.

BASTARDDANS. «tauberbach» ble til som et samarbeid mellom Platel og den markante, belgiske skuespilleren Elsie

de Brauw. Hun spiller også hovedrollen i forestillingen. Hennes karakter er en stadig vandrende, snakkende, delirisk skikkelse, hvis liv har endt på dynga, bokstavelig talt. Rollen – og hele forestillingen – er inspirert av dokumentaren «Estamina» av Marcos Prado. Filmen er et hjerteskjærende portrett av en brasiliansk kvinne som har levd i tjue år med søppeldynga som hjem. Forestillingens hovedfigur møtes av andre forhutlede sjeler, og i Platels univers gis deres skjebne liv gjennom et særpreget, antiestetisk dansespråk – ofte kalt bastarddans, som har vært med på å etablere Platel i det absolutte toppsjikt av europeiske koreografer. Skjønt koreografi; forestillingen er kanskje like mye teater, eller kanskje en gigantisk installasjon? Det er uansett fascinerende og gripende hvordan han makter å løfte et ganske så traurig utgangspunkt for en forestilling til å bli en eksistensialistisk, dypt humanistisk og ganske så skjønn opplevelse for oss i sa- ►

TRASHY: Begrepet får en ny mening med «tauberbach». Forestillingen er preget av en antiestetikk som gjennomsyrrer koreografi, det visuelle og det musikalske. *Foto: Chris Van der Burght*

BÅDE DANS OG TEATER: Alain Platel har samarbeidet nært med den markante skuespilleren Elsie de Brauw. *Foto: Chris Van der Burght*

len. Man får fornyet tro på menneskets evne til å overleve, på menneskets verdi på tross av elendige vilkår. Vi sitter i salen sammen med et sofistikert, engelsk publikum og merker at vi deler en stor opplevelse som berører mange.

DANS FOR VERDEN. Alain Platel forlot barndomshjemmet i Ghent 17 år gammel for å arbeide sammen med en spesiallærer i en ungdomsskole i Bristol, Oklahoma. Dette var en sosial oppvåkning for ham. Han har vært opptatt av «verdens nød» siden, og studerte etter hvert psykologi og pedagogikk. Han arbeidet i mange år med vanskeligstilte og handicappede barn i ulike sammenhenger. Samtidig laget han forestillinger sammen med venner, helt uhyøytidelig og uten profesjonelle ambisjoner. «Det skulle egentlig bare være for gøy, men vi mistet helt kontrollen. Vi hadde ingen historier, så alt var mulig. Vi hadde ingen penger, men det var ikke noe problem. Ville du lage forestilling var det bare å sette i gang, det fantes alltid et sted å spille», fortalte han i et intervju i 2010. I 1984 startet han sammen med sin søster og en venn kompaniet som med dårlig skjult grandeur og ironi ble kalt Les ballets contemporains de la Belgique,

som senere ble til det noe mindre pretensjøs le ballets C de la B. Han innrømmer at han hadde dårlig samvittighet for å slutte i sin «ordentlige jobb», men de to ulike verdene han jobbet i befruktet hverandre og resulterte i produksjoner med et tydelig sosialt engasjement. Forestillingene utviklet seg fra et uhyøytidelig og lekent utgangspunkt, til mer kunstneriske ambisiøse prosjekter. «Etter hvert føltes det som en nødvendighet at det vi gjorde skulle ha en referanse og relevans til hva som faktisk skjer i verden», har han uttalt.

GJENNOMBRUDD. Sitt store gjennombrudd fikk de først i 1993, under en festival i Amsterdam med forestillingen «Madame». De ble invitert til en rekke festivaler, og les ballets C de la B har siden vært et av de mange store, internasjonale kompaniene som er et kjennetegn ved det belgiske danse miljøet. Han nevnes ofte i samme åndedrag som Anna Teresa De Keersmaeker og Wim Vandekeybus, og er sterkt influert av den tyske koreograflegenden Pina Bausch. Sidi Larbi Cherkaoui er en av de sentrale danse-kunstnerne som har jobbet med Platel tidlig i sin karriere.

BASTARDDANS: I søppelberget danser svette kropper en utemmet virkelighet. Foto: Chris Van der Burght

re. Platels vekt på det teatrale er vesentlig i alt hans arbeid. Såpass nært teatret beveger han seg at «tauberbach» ble invitert til den prestisjetunge teaterfestivalen Theatertreffen i Berlin.

DANS FOR FORANDRING. Les ballets C de la B's motto er «dans er for verden - verden er for alle». Det siste tiåret har kompaniet produsert en rekke forestillinger, blant annet «Gardenia», vist under CODA-festivalen på Dansens Hus i 2011, hvor publikum ble introdusert til det faste klientellet i en dragklubb. Få som så denne forestillingen vil noensinne glemme den. Andre viktige forestillinger er «Wolf», hvor et antagonistisk gods synker ned i sin egen graffiti, eller man kan ha opplevd de utrøstelige beboerne på et asyl i «vspr». Alltid tonesatt av overraskende musikk, som spenner fra Mozart og Verdi til Charles Aznavour og Celine Dion. Hvis det skal pekes på en sammenheng i hans arbeid må det være en nærmest ekstatiske søken etter noe bak de rådende omstendighe-

tene, alltid tonesatt av emosjonell, inspirerende musikk og virtuos fysisk utfoldelse.

SKJØNNHET I DET STYGGE. På samme måte som Platel bryter med de estetiske forventningene man ofte har til dans i sitt koreografiske arbeid, blir det høye musikalske nivået han normalt representerer utfordret i «tauberbach», som betyr døv Bach. Forestillingen inneholder opptak fra den provoserende polske kunstneren Artur Zmijewski's prosjekt hvor han får døde til å synge Bach. Vet du ikke dette kan du bli både pinlig berørt og lattermild når denne underlige kakofonien toner ut over scenen. Men Platel finner skjønnhet i det stygge, utfordrende og uvante, og tvinger oss til å høre annerledes, til å se annerledes. ●

Kilder: David Jays: Filth and Glory, Sadlers Wells Sanjoy Roy: A short guide to Alain Platel, The Guardian, Hildegard De Vuyst: Though this be madness yet there is method in't.

DANS // FORESTILLING

LES BALLETS C DE LA B «TAUBERBACH»

Politisk og dypt bevegende om mennesker på søppeldynga. Trashy og vakkert danseteater.

29.-31. AUGUST
KL. 19.00

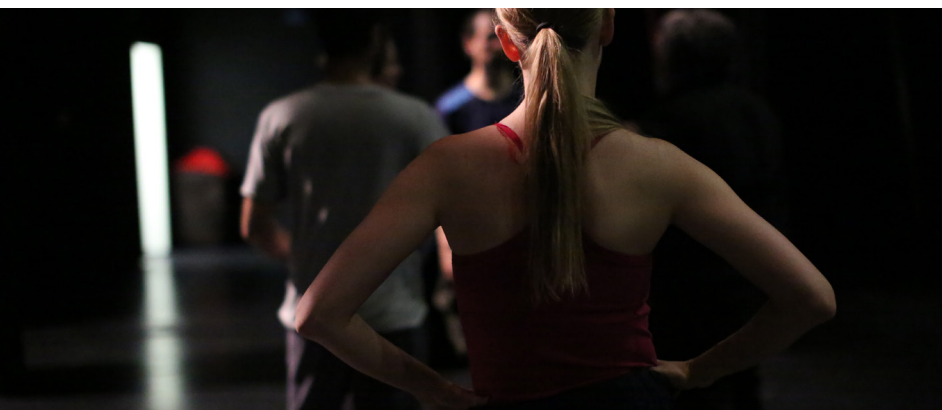
INTERNASJONAL BRANSJE: Fire dansere, en koreograf, en lydtekniker og en musiker på festival i Kroatia. Fra venstre: Matthew William Smith, Ida Gudbrandsen, Terje Øverland, Ali Moini, Rikke Baewert, Hooman Sharifi og Arash Moradi.

Turné LØVER

To flyturer og en mellomlanding i Frankfurt ligger mellom oss og kroatisk innland. Vi reiser sammen med Impure Company og kunstnerisk leder Hooman Sharifi til International Dance Week i Zagreb.

TEKST & FOTO: TALE HENDNES

1 **DANSERE OVERALT**
OSLO LUFTHAVN 05.40

Ved innsjekkingsautomatene møter vi tre andre dansekunstnere på turné. De er på vei til St. Petersburg for å jobbe. Hjertelige klemmer og noen småfreske kommentarer utveksles, etterfulgt av gapende latter og lykkeønskninger. Hilste de ikke på noen på flytoggperrongen også?

2 **... JA, OVERALT!**
FRANKFURT AIRPORT 09.50

Frokosten bringer liten begeistring. Lydteknikeren mumler tørt at pain a chocolaten de fikk på flyet går ut på dato i november. På vei for å finne et bedre frokostalternativ utbryter noen: «Næsj, det er jo Matija!» Matija Ferlin er en dansekunstner Hooman kjenner fra tidligere, dansekonsten er åpenbart internasjonal.

3 **GRAVID I SJETTE MÅNED**
FRANKFURT AIRPORT 11.10

Rikke Baewert ler høyt og forteller at Hooman helst ikke vil at hun som utøver skal bli for tynn. Hun har danset i kompaniet i over 10 år. Denne forestillingen er den siste før hun går ut i svangerskapspermisjon, i alle fall som utøvende danser.

4 **ÉN NY LOV HVER UKE**
ZAGREB DANCE CENTER 14.15

Mirna Zegar er kunstnerisk leder for Zagreb Dance Center, som arrangerer festivalen. Hun har fulgt Impure Company lenge. Zegar selv er en ildsjel i motvind. Ustabil politisk klima gjør det vanskelig å drive med kultur. «There is a new law coming every week»

5 NETTVERKSKONGEN
I TAXIEN 21.15

Hooman er interessert i folk. I taxi-en spør han om det er sant at kroatene føler et slags slektskap med iranerne. Milos, sjåføren, utbryter «Hah, we relate to Iranians as much as we do with Martians!» Hooman utbryter, «We are Iranians!» Sjåføren gapskratter «I know!» Rungende latter. Kroaternes direkte form for humor sletter på den kompaniet har seg i mellom.

6 DRABANT
ETTER FORESTILLINGEN 20.50

Zagreb er en by med omtrent 800 000 innbyggere, og Zagreb Dance Week går inn i sitt 31. festivalår.

RAUS OG BRUTAL

Norsk-iranske Hooman Sharifi kombinerer **persisk musikk og samtidsdans**. Og han utfordrer danserne både retorisk, emosjonelt og fysisk.

TEKST: SIDSEL PAPE FOTO: TALE HENDNES

FØRSTEMANN TIL ORDET. Koreograf Hooman Sharifi tar ofte ordet mens jeg sitter sammen med ham og alle danserne rundt et bord i et studio på Rodeløkka i Oslo. Han har mye på hjerte og han venter ikke med å si det. Her er det førstemann til ordet. Hooman tror neppe på respektfull tilbakeholdenhet, men derimot på hierarkier som brytes ned over tid.

– Det er et element av makt i enhver situasjon og konstellasjon. Da er det bedre å være åpen om hvor makten til enhver tid er plassert, enn å late som den er jevnt fordelt av høflig korrekthet, sier han. I Impure Company er det Hooman som bestemmer til slutt, men danserne har definitivt medbestemmelse. Diskusjonene går heftig i kompaniet.

KONFRONTASJON. Under samtalen møter Hooman motstand i sine dansere. Matthew William Smith fra New

Zealand vil først og fremst legge død myten om at danserne i Impure Company er blinde tilhengere av sin «til tider diktatoriske koreograf», som Hooman lett ironisk kaller seg.

– Eller kanskje er vi bare hjernevasket nok til å tro at vi har egen vilje, skyter Ida Gudbrandsen inn, lattermildt og ironisk. Hun har tidligere jobbet som produsent for kompaniet, men er nå danser. Uansett er hun uredde. Det må man nok være for å tåle trøkket i kompaniet. Jeg vil helst snakke om hva danserne gjør når de gjør det de gjør i Impure Company. Hva er fremgangsmåten for å skape forestillingene som for eksempel «Every order eventually loses its terror» som skal vises på Dansens Hus i høst. Hvordan ser den skapende prosessen ut innenfra?

Å ENDRE ER Å UTVIDE. I denne produksjonen som i enhver kunstnerisk

RETORIKER: Hooman Sharifi vet hvor møblelementet skal stå, men ønsker diskusjon og kontrovers velkommen.

«Det er et element av makt i enhver situasjon og konstellasjon. Da er det bedre å være åpen om hvor makten til enhver tid er plassert»

HOOMAN SHARIFI
DANSER OG KOREOGRAF

prosess, står beslutningstaking sentralt. Fremgangsmåten kan for eksempel formuleres som følgende spørsmål: Hva er dansernes dogmer, prinsipper som de ser på som sanne? Fornyer de seg eller gjentar de gamle vaner? Hvordan ter de seg på arbeidsplassen sin, i dansestudioet? Hvordan nærmer de seg det åpne rommet der bevegelse kan utfolde seg? Bruker de danseteknikk for å utvikle seg, for å utvide sitt repertoar eller for å ha noe å gjemme seg bak?

– Forandring for forandringens skyld er ikke målsetningen, men snarere å utvide sine muligheter, sitt materiale, sier Gulbrandsen. – Når danserne merker at de reproducerer sine bevegelser så gjør de det med stadig større innlevelse og intensitet, slik at det kjente og vante blir noe annet likevel. Poenget er å gjøre det man gjør klart, tydelig og stadig mer bevisst, forteller hun.

INTERNASJONAL SUKSESS. Danserne er ikke sikre, men antar at når de arbeider med å velge aktivt, vil nærværet som oppstår engasjere dem som ser på. Derfor spør de seg stadig hvordan

det de gjør ser ut utenfra. Spørsmålet får dem til å rette oppmerksomheten innover på sin subjektive prosess, samtidig som de har et blick utenfra på seg selv som objekter på en scene. I dette spenningsfeltet står dansere i stadig forhandling mellom indre opplevelse og ytre vurdering, både sin egen og andres. Jeg spør hvorfor et kompani med så stor internasjonal suksess og så mye nasjonal støtte, er opptatt av forandring? Kan de ikke da komme til å kaste barnet ut med badevannet og levere noe som programfører ikke har bestilt og oppdragsgivere ikke vil bidra til? Hooman stiller seg uforstående til spørsmålet.

– Det er nettopp fornying som forventes av meg som kunstner. Samtidig vil det alltid være en kunstnerisk signatur tilstede, et element av gjenkjennelighet når danserne velger å gjenskape bevegelser og scenisk uttrykk fra tidligere produksjoner, forhåpentligvis med en stadig større bevissthet. ●

Red. anm. Hooman Sharifi tiltrer denne høsten som kunstnerisk leder i Carte Blanche. Han spiller selv i forestillingen «Every order eventually loses its terror».

DANS // FORESTILLING

IMPURE COMPANY

«EVERY ORDER
EVENTUALLY LOOSES
ITS TERROR»

Nyskapende, politisk og sterkt personlig dans. Persisk kultur og musikk møter norsk samtidsdans. Se Carte Blanchens påtroppende leder danse selv på scenen.

23.-26. OKTOBER
KL. 19.00

GIFT MED SJEFEN: «Det er kunstnerisk produktivt at vi kjenner hverandre så godt. Vi tenker fortere sammen», sier Ingun Bjørnsgaard om samarbeidet med billedkunstner og ektefelle Thomas Bjørk. Katten Ofelia bidrar sjeldnere.

SKJØNNHET I DET IMPERFEKTE

Ingun Bjørnsgaard Prosjekt utforsker den fine linjen mellom menneskelig skjønnhet og ruin i sin overmaling av Henrik Ibsens «Et dukkehjem».

TEKST: TORUNN LIVEN FOTO: TALE HENDNES

INGUN BJØRNSGAARD er en av Norges mest betydningsfulle koreografer i nyere tid. Hun er tildelt Kritikerprisen to ganger og har mottatt prestisjefulle priser og oppdrag internasjonalt. Hun koreograferer for ledende ensembler over hele Europa, og fikk æren av å innvie Den Norske Opera & Balletts Scene 2 i 2008 med forestillingen «Et moderne sted». Men det er gjennom sitt eget kompani Ingun Bjørnsgaard Prosjekt (IBP) at hun siden 1992 systematisk har utforsket sitt særegne dansespråk, i nært samarbeid med sterke dansere og sin partner gjennom mange år, billedkunstneren og scenografen Thomas Bjørk.

I KOMPANIETS koreografiske arbeid brytes undersøkelsen av det moderne menneskets motsetningsfylte skjørhet mot et historisk bakteppe av klassiske og mytologiske kunstneriske forelegg. I den subtile forhandlingen mellom samtid og fortid, skaper kompaniets estetikk flytende intertekstuelle samtaler mellom bevegelsespråket, musikken og billedkunsten. Relasjonen mellom kvinne og mann er på spill i en ambivalent lek med kjønnsroller hvor identitet er en størrelse uten klar avgrensning. Bjørns-

gaards sceniske skikkelser snubler mellom det obskone og det sublime i et univers der det mest menneskelige befinner seg i evnen til å mislykkes. Her oppstår også skjønnheten, som tross alt er et ja til tilværelsen.

I 2002 TOK Ingun Bjørnsgaard for første gang i bruk en tekst av Ibsen, gjennom dialogen med «Når vi døde vågner» og Alain Resnais' film «Last Year at Marienbad» i forestillingen «Book of Songs». De siste årene har hun laget flere verk løselig inspirert av Ibsens store fortellinger og kvinneskikkelser; «Sjøen» (2010), med motiver fra «Fruen fra havet», og «Hedda» (2013) som var et bestillingsverk fra franske CCN-Ballet de Lorraine. Sosiale koder som går i oppløsning, de umerkelige overgangene mellom tragedie og komedie, og dragningen mot det vidunderlige er noen temaer som sammenfaller hos Ibsen og Bjørnsgaard.

D// Hvorfor «Et dukkehjem»?

IB: Tidligere opplevde jeg det som uaktuelt og nesten lettvent å skulle jobbe med et litterært materiale som er såpass overtydelig og velkjent. ►

DANS //
FORESTILLING

INGUN BJØRNSGAARD
«ROTATING NORA»

Ibsens «Et dukkehjem» blir sannsynligvis aldri det samme etter dette. Bjørnsgaard er en mester til å vise menneskenes feiltastiske sider.

12.-17. SEPTEMBER
KL. 19.00

PRAEAMBULUM (2014): Bjørnsgaard er en mester i å skildre det skjøre, ofte pussige og uforløste samspillet mellom mann og kvinne. Foto: Erik Berg

SJØEN (2010): Ibsen har vært inspirasjonskilde til flere forestillinger. I «Sjøen» var «Fruen fra havet» utgangspunktet. Foto: Thomas Bjørk

Men gradvis har det oppstått en draging mot dette som utgjør en slags motsats til mitt eget språk som koreograf. Kompaniet har utviklet en signatur som lar seg kombinere med andre solide uttrykk på en interessant måte. Et kjent materiale som alle har et forhold til og med så mange lag med historie, er et godt felles utgangspunkt for vårt team og en slags kunstnerisk overmaling. Referansen til «Et dukkehjem» gir en konstruktiv frihet i form av et rom utenfor oss selv.

TB: Materialet består like mye av danserne og Inguns bidrag fra eget hverdagsliv og relasjoner, som fra Ibsen. «Et dukkehjem» fungerer som et slags usynlig kart for arbeidet. Den største delen er Ingun Bjørnsgaard Prosjekt mer enn Ibsen.

IB: Utgangspunktet var egentlig en fascinasjon for tarantella-dansen i stykket. Det er en ganske aparte scene, som er mer vulgær enn smakfull, og det skjer en vridning i løpet av dansen som gjør at Nora forandrer seg. Tarantellaen representerer noe arkaisk og gammeldags, men det er en spennende klisje å kunne utforske i dag. Vi jobber også mye med sceneanvisningene til Ibsen. De er veldig detaljerte og morsomme å forholde seg til. Bimotivene er betydningsfulle på en mer interessant måte enn den åpenbare handlingen for meg. Jeg følger min intuisjon i avgjørelsene jeg tar for å kunne lage et verk. Underbevisstheten min er mye tydeligere enn hva jeg rasjonelt sett vet. Jeg ønsker ikke å utbasunere en mening, men å skape ulike klanger, tegn og bilder som publikum kan forholde seg aktivt til. Jeg vil at forestillingen skal være

åpen for publikums egen meddiktning på en generøs måte.

D // *Kvinnelige arketyper er et gjennomgående motiv hos IBP, -men relasjonen mellom mann og kvinne utgjør også en sentral tematikk i forestillingen?*

IB: Ambivalensen i forholdet mellom kjønnene er et tema i alle mine koreografier. Tidligere arbeidet jeg med utforskningen av det feminine, men etter hvert er jeg blitt mer opptatt av spillet mellom kvinnelige og maskuline energier, på tvers av kjønn. Disse motpolene utgjør en utgrunnelig, universell sannhet, som også berører den gjenkjennelige klossetheten og sårbarheten som oppstår i møtene på scenen. Som hos Camille Paglia, er det androgyne kanskje et kulturhistorisk ideal, eller i hvert fall sammensatt av like deler fra begge elementer. Skikkelsene i «Rotating Nora» speiler og skygger hverandre, og skaper til sammen et interessant konglomerat av kvinnelige og mannlige energier. Jeg leser feministiske tenkere med stor glede, men det er ikke slik at jeg bruker Nora for å si noe om skilsmisser eller kvinnesak. Nora-skikkelsen fungerer som et felles ikon for oss, og for publikum. Jeg har alltid vært tiltrukket av arketyperiske karakterer og situasjoner. Her er jeg også influert av min bakgrunn fra Martha Graham og hennes bruk av mytologi, greske tragedier og litterære forelegg. Alle mine dansere er litt Nora, skikkelsen blir internalisert i alle

OMEGA AND THE DEER (2011): Ikke bare Ibsen brukes fritt og freidig, også Munchs «Alfa og Omega» ble underlagt Bjørnsgaards koreografiske blikk. *Foto: Erik Berg*

danserne, og i alle betrakterne. Når hun forlater Torvald i dag, er det avbruddet som er interessant, ikke handlingen i seg selv. Jeg arbeider mye med relasjonen mellom to mennesker, og det er alltid disharmoni som gjør noe emosjonelt og psykologisk engasjerende å jobbe med. Det er også klønetheten og det imperfekte som gjør at man kjenner seg igjen i det som skjer på scenen, av en eller annen grunn.

TB: Det er vel også slik at andre menneskers vellykkethet ikke er så spennende å se på. Og skilsmisser er jo et like stort drama for de involverte i dag som den gang Ibsen skrev «Et dukkehjem». Definisjonen av kjærlighet og frihet er fortsatt grunnleggende spørsmål som vi alle er opptatt av, og som alle karakterene forholder seg til.

D// *Hvordan foregår arbeidsprosessen i samarbeidet med danserne, og mellom dere?*

IB: Forestillingen utvikler seg gjennom improvisasjoner i en dyp dialog med dansernes personligheter. De er sterke dansere som har en intuitiv forståelse for det som er blitt kompaniets uttrykk og for hva slags bevegelser som er visuelt interessante. De er veldig generøse i måten de skaper bevegelsesmateriale på, og jeg har stor tillit til det de kommer med. Jeg tar imot innspill og jobber videre med det, og dette aktiverer nye innspill. Bare slik utvikler forestillingen seg for å kunne uttrykke noe vesentlig. Måten jeg jobber på synliggjør

deres sårbarhet slik at man får en opplevelse av dem som individuelle, sceniske skikkelser.

TB: Arbeidet startet med en workshop i februar hvor vi og danserne gikk gjennom hele stykket sammen med skuespillerne Anders Mordal og Mattis Herman Nyquist. Det var viktig for bearbeidelsen av materialet, og det ble skapt nye situasjoner og ulike oppstillinger gjennom improvisasjoner og pantomime.

IB: Vi tar alltid opp improvisasjonene på video som danserne selv studerer og katalogiserer. Jeg bruker mye tid på å finne frem til når bevegelsene sier noe til meg som tilskuer. Det er blikket som er min kanal for å se hva som fungerer best. Min visjon som koreograf er det som foregår på scenen sett utenifra. Jeg er en koreograf som nyter å være på utsiden. Helt siden jeg oppdaget dansen har jeg hatt tydelige visuelle bilder av hvordan den kunne foregå.

TB: Ingun arbeider mye med å gi danserne ulike «oppgaver» som både er fysisk og mer psykologisk betinget. Danserne vet ikke nødvendigvis hvor dette skal inngå i forestillingen, det er en prosess med mange sidespor. Det samme gjelder utviklingen av scenografien. Det kan være tilfeldige ting som blir med videre i løpet av en slik prøveprosess. Jeg forsøker å skape et landskap som skal være et redskap for danserne, men som også åpner opp for flertydighet i publikums egen fortolkning. Ingun og jeg jobber veldig organisk og driver hverandre til sluttresultatet. Vi lykkes med å få hverandre til å forkaste ide- ►

KUNSTNERPAR: Ingun Bjørnsgaard og Thomas Björk er etter mange års samarbeid en av landets mest markante scenekunstduoer.

er, og samtalen oss imellom pågår kontinuerlig.

IB: Thomas er mer analytisk enn meg, vi utfyller hverandre veldig bra. Han har alltid gode kommentarer, og det er kunstnerisk produktivt at vi kjenner hverandre så godt. Vi tenker fortere sammen.

D // Dialogen mellom nykomponert samtidsmusikk og historiske musikalske verk er spunnet inn i IBPs estetikk. Hva betyr musikken for uttrykket?

IB: Jeg har aldri gjort et helaftens verk uten nykomponert musikk, ofte i samspill med klassiske verk. Til denne forestillingen jobber jeg for første gang med Eivind Buene som har komponert musikk med referanser til Brahms. Det stemmer veldig overens med hva jeg ønsket, og forsterker dualiteten i tidsrommene. Det er alltid en dyp forankring mellom musikk og bevegelse, enten som kontrapunkt til eller i samspill med danserne.

TB: Musikken bidrar til friksjon. Den skaper også et rom i forholdet mellom fortid og nåtid. Den illustrerer ikke og handler heller ikke om å følge en rytme. Til sammen oppstår en helt ny og helhetlig størrelse, et Gesamtkunstwerk i møtet mellom musikken, dansen og det visuelle.

D // IBPs forestillinger dveler gjerne ved skjønnhetsbegrepet, blant annet gjennom strukturen mellom ulike tider og tekster som veves i hverandre?

IB: Jeg har alltid vært opptatt av hva som ligger i definisjonen av skjønnhet, og av skjønnheten i de trøblete situasjonene. Men kompleksiteten i skjønnhetsbegrepet og forbindelsen til det historiske materialet må settes på prøve i måten vi tar det inn i vår tid på, hvis ikke har det ingen funksjon. Jeg er veldig interessert i billedkunst som behandler dette, som for eksempel Vanessa Bairds arbeid og de forvridde, sensuelle sammenstillingene av klassiske og mer vulgære elementer i portrettmaleriene til John Currin. Det er jo en slags portretter vi også jobber med, i form av bevegelse.

TB: Referansene til malerier eller videokunst opptrer ofte i hvordan Ingun setter danserne sammen på scenen. Skjønnhetsidealet brukes også for å skape en slags sårbarhet, og gjør at man kan arbeide med mindre effekter for å skape kontraster og brudd. Det utgjør også et humanistisk element som peker på grunnlaget for vår tid og sivilisasjon.

IB: Øyeblikkene av en slags opphøyethet som oppstår på scenen berører meg som betrakter, og det er også drivkraften som gjør at jeg fortsetter å lage nye forestillinger som fornyer uttrykket vårt. ●

DANS // FAKTA

INGUN BJØRNS- GAARD PROSJEKT

UTDANNELSE. Koreografen Ingun Bjørnsgaard er utdannet ved Statens Balletthøgskole og ved Martha Graham School of Contemporary Dance, New York.

OPPSTART. Bjørnsgaards eget kompani ble startet i 1992 og forestillingene vises både i Norge og på turné til sentrale institusjoner i Europa. Parallelt har hun også arbeidet som gjestekoreograf og med bestillingsverk ved ensembler som Kungliga Baletten, Skånes Dansteater, Nasjonalballetten, Carte Blanche, Komische Oper Berlin, Bremen Tanztheater, CCN-Ballet de Lorraine og GöteborgsOperans Danskompani

VERDEN OVER. De siste årene har IBP laget forestillingene Poppea (2010), basert på Monteverdis opera, Sjøen (2010), som også ble vist på festivalen SIDance i Sør-Korea i fjor, Verklærte Nacht (2011), med musikere fra Det Norske Kammerorkester på scenen, Omega and the Deer (2011), med referanse til Edvard Munchs litografi og liv, og Praeambulum (2013).

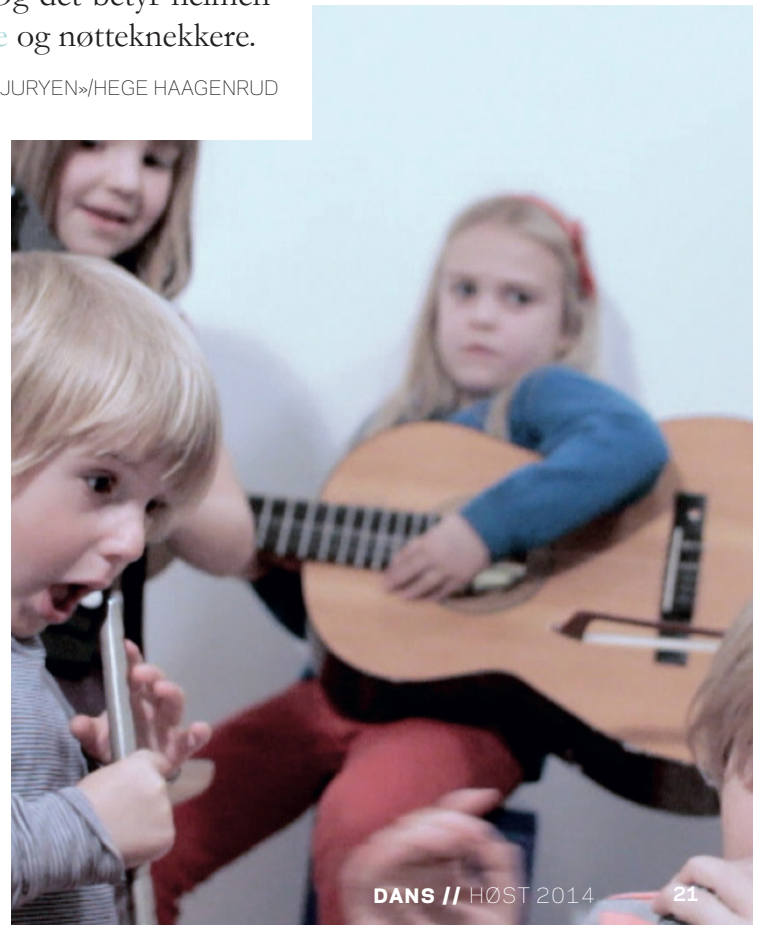
FINANSIERING. IBPs basisfinansiering gjennom Norsk kulturråd ble nylig fornyet med fem år.

Stor kunst FOR SMÅ BARN

FNs barnekonvensjon gir alle barn rett til kunst og kultur. Og det betyr neimen ikke bare folk, røvere og nøtteknekkere.

TEKST: SIDSEL PAPE **FOTO:** «JURYEN»/HEGE HAAGENRUD

INSEKTDANS: «Å, Marja, Fly, Fly» av Inger Cecilie Bertrán de Lis fikk et stort og engasjert publikum på mange scener.
Foto: Odd R. Nicolaysen

STOR SUKSESS: Karstein Sollis småbarnsforestilling «Readymade Baby» markerte seg sterkt nasjonalt og internasjonalt.
Foto: Knut Bry

DANSEKLOVN: «Appelsiner og sitroner» er en leken og sjarmerende forestilling av Rohdeaaass Produksjoner Foto: Synlig.no

ALLE BARNES RETT. Profesjonell kunst for barn under tre år er et forholdsvis nytt fenomen. Det oppstod i Norge på slutten av 1990-tallet på bakgrunn av et nytt syn på små barn og kunst nedfelt i FNs barnekonvensjon. Små barn ble sett på som kompetente aktører, og dermed skulle de inkluderes i kunst- og kulturlivet. På bakgrunn av dette synet initierte Norsk Kulturråd prosjektet «Klangfugl – kunst for de minste», etter initiativ fra flere kunstnere og forskere ved forskjellige høyskoler. I 2003 ble det treårige prosjektet «Glitterbird – Art for the very young» igangsatt. Målet var å gi små barn mulighet til å oppleve forskjellige former for kunst og å stimulere profesjonelle kunstnere i fem europeiske land til å skape forestillinger for målgruppen 0-3 år. Scenekunst for små barn er nå et veletablert tverrfaglig forskningsfelt mellom kunst og pedagogikk. Dansens Hus har bidratt ved å programmere forestillingene som har vært utviklet i feltet, ofte med titler som viser til de opprinnelige prosjektene ved å spille på dyr- og fuglemetaforer. «Sjelden fugl», «Å, Marja Fly, Fly» og «BZz BZz - DADA dA bee», for å nevne tre forestillinger skapt av to av feltets nestorer, henholdsvis Karstein Solli og Inger Cecilie Bertrán de Lis (de to siste forestillingene).

BABYDANS. Flere av Glitterbird-forestillingene har tur-

net i mange land også langt utenfor Europa. Tanzhaus NRW i Düsseldorf ble så opptatt av fenomenet etter å ha programmert en norsk småbarnsforestilling, at de har satt i gang utvikling av egen scenekunst for de minste. En av deres produksjoner, «Hodefotinger», gjestet Dansens Hus i fjor. Kunstnerne har latt seg inspirere av småbarns tegninger av mennesker med armer ut av ørene. Dans og bevegelse er særlig egnet som bærende elementer i scenekunst for de minste. Men også musikk og lyd er virkemidler som appellerer til småbarn. Det er færre kunstnere som har tatt i bruk tekst. Karstein Sollis slager, «Readymade Baby», bruker det hele: Bevegelse, dans, lyd, musikk, ord og språk. I oktober vil Inger Cecilie Bertrán de Lis gå videre på morsmål som bærende element i sin forestilling «LALA Pop» ved å integrere barns første språkutvikling og uttrykksformer.

FUGLENE FLYR IGEN. Dansens Hus vil også i høst fortsette å være et sted der foreldre og barn, og ikke minst barneha-ger, kan oppleve stor kunst for sine små. Det vil bli vist flere forestillinger for barn helt ned til 0 år. I september vil Annika Oswal og Ida Uvaas iscenesette essensen av det mangfoldige, nordiske naturlandskapet med forestillingen «Korp, korp». De inviterer publikum inn i et taktilt landskap og over det hele flyr fuglene. Forestillingen er et samarbeid med Ultima-

FANTASIEGGENDE OG INTERAKTIV: I Tinna Grétarsdóttirs babyforestilling «Skýjaborg» var barna aktivt medskapende i forestillingen.
Foto: Steve Lorenz

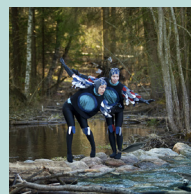
festivalen med musikk av Jens L. Thomsen. Norsk forskning på scenekunst for de minste førte i vår til en doktorgrad av Lise Hovik. Den 23. mai forsvarte hun sin avhandling «De Røde Skoene - et kunstnerisk og teoretisk forskningsprosjekt om teater for de aller minste». Som kunstner og forsker utforsket Hovik ulike former for interaksjon og improvisasjon mellom utøvende kunstnere og barn. Barna ble invitert til fri og frivillig deltakelse underveis i forestillingen «De røde skoene».

SMITTSOM DANS. «De røde skoene» ble vist på Dansens Hus allerede i 2010. Billettene ble revet vekk av et stadig større og mer kompetent publikum. Ikke bare barnehager, men barn i alle aldre vet å sette pris på scenekunst for de minste. Det har til og med blitt et satsingsområde i internasjonale festivaler. I desember går den nordiske dansefestivalen ICE HOT av stabelen i Oslo. ICE HOT KIDS gjennomføres da med fem nordiske forestillinger for barn fra 0-10 år. Men for det – i november – vises igjen Hege Haagenruds populære forestilling «Juryen» fra 2012, for og med barn. Barna i «Juryen» skal forsøke å enes om hva som er den optimale barneforestillingen, men de klarer ikke å bli enige ettersom de er fra 3 til 10 år, gutter og jenter fra 1. til 4. klasse. Med forestillingen problematiserer Haagenrud at barn ofte oppfattes som en ensartet gruppe, en «målgruppe» som det gjerne kalles. Med dette bidrar Haagenrud til den pågående diskusjonen om hva scenekunst for barn og unge er og bør være. For scenekunst for de minste diskuteres fortløpende. Kunstløftet er et utviklingsprosjekt under Norsk Kulturråd som bidrar til det. Kunstløftet har egne nettsider med egen redaksjon som ligger innunder Kulturrådets nettsted. Her finnes utdyping av målsettinger, artikler, kunnskapsstoff, omtale av scenekunst for barn, også for de minste. ●

DANS // FORESTILLINGER

OSTWALD/UVAAS

«KORP KORP»

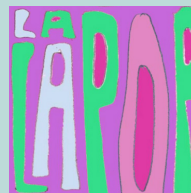

En natur – og sanseopplevelse for de aller minste. I samarbeid med ULTIMA-festivalen.

17.- 19. SEPTEMBER
PASSER FOR BARN FRA 0 TIL 3 ÅR

INGER CECILIE BERTRÁN DE LIS

«LA LA POP»

Bertrán de Lis har flere av de siste årenes største dansesuksesser for barn på samvittigheten: alltid gøy og fantasi-eggende.

18.- 26. OKTOBER
PASSER FOR BARN FRA 0 TIL 3 ÅR

HEGE HAAGENRUD

«JURYEN»

Finurlig, medrivende og overraskende forestilling om hvordan dans blir til. Her er det barna selv som tar styringen!

29. OG 30. NOVEMBER
PASSER FOR BARN FRA 5 TIL 10 ÅR

ICE HOT NORDIC DANCE PLATFORM

«ICE HOT KIDS»

Eget program under ICE HOT – Nordic Dance Platform. Barneforestillinger fra hele Norden.

9.-14. DESEMBER
PASSER FOR BARN FRA 0 TIL 10 ÅR

NORSK DANS I HUNDRE

Du har kanskje hørt at scenedansen i Norge har en kort historie med få tradisjoner? Det kan diskuteres. Her er norsk dansekunst:

TEKST: INE THERESE BERG & SIGRID SVENDAL FOTO: DANSEARKIVET

PIONERER. Norge har ikke, i motsetning til Danmark og Sverige, en flere hundreårs lang tradisjon med kongelige ballettkompanier. Isteden kan vi takke enkeltstående dansepionerer som de siste hundre årene på eget initiativ, og i samarbeid med andre dansere og koreografer, har arbeidet frem to nasjonale, statlig støttede dansekompanier, flere utdanningsinstitusjoner, en fagforening, et kompetansesenter og ikke minst Dansens Hus. Disse institusjonene har bidratt til at scenedansen er mer synlig og har samtidig ført til flere penger til dansekunst, som fortsatt hovedsakelig skapes i prosjektbaserte samarbeidskonstellasjoner, eller det som vanligvis kalles «det frie feltet». I dag er norsk dans etterspurt internasjonalt, og sterke kunstneriske miljøer er i ferd med å etableres rundt i landet, etter å i mange år ha vært konsentrert hovedsakelig i Oslo og Bergen.

DANSEHISTORIE. Den norske dansehistorien er ukjent for de fleste, og verdifullt historisk

materiale har ligget bortgjemt på kunstnerens loft. Danseinformasjonen har igangsatt innsamling og etablert Dansearkivet, som så langt består av ca. 25 000 objekter. I tillegg til det fysiske materialet har 72 informanter, hovedsakelig dansekunstnere, blitt intervjuet. Arkivet inneholder en viktig del av norsk kulturarv, og målet er at materialet skal bli digitalisert og tilgjengelig for alle.

RIVENDE UTVIKLING. Sammen med dansehistoriker Sigrd Svendal viser Danseinformasjonen at den enorme utviklingen i dansekunsten minst kan sees i et hundreårsperspektiv. I tidslinjen kan man lese tydelige spor av nasjonsbygging, internasjonalisering og kvinnefrigjøring. Snarere enn å se dans som noe som foregår i periferien av kunst- og kulturfeltet forteller tidslinjen på de neste fire sidene en annen historie. ●

PÅ BILDET: ALICE OG HENNY MÜRER

DANS // FAKTA

20 år
MED
DANSEINFORMASJONEN

Danseinformasjonen er det nasjonale informasjonskontoret og kompetansesenteret for dansekunst.

PÅDRIVER. Ble opprettet for 20 år siden av Norsk Ballettforbund (nå Norske Dansekunstnere) og er lokalisert i Dansens Hus på Grünerløkka i Oslo. Arbeider for å fremme dansekunst og være en pådriver for kunstarten gjennom egen faglig virksomhet og i samarbeid med andre aktører.

DANSEFAGLIG. Danseinformasjonen tilbyr samlet oversikt over forestillinger, utdanning, ledige stillinger og nyhetstjenester på www.danseinfo.no Gir dansefaglig rådgivning, driver bibliotek og videotek, og leier ut produksjonslokalet Scenehuset på Majorstua.

DANS OVER ALT. Danseinformasjonen er nasjonal koordinator for UNESCOs internasjonale Dansens Dag i Norge.

SCENE- DANSENS GJENNOMBRUDD

MED GYDA CHRISTENSENS ENSEMBLE PÅ NATIONALTHEATRET FÅR DEN SCENISKE DANSEN ET GJENNOMBRUDD I NORGE.

Gjennomslaget skyldes gjestepedagogen Ivan Tarasoff, som hadde danset i datidens ledende kompani Ballets Russes. Christensen ble svært inspirert av kompaniets koreograf Michael Fokine. Tarasoff innstuderer flere av Fokines verk i Norge og bidrar til et løft for ensemblet. Christensen selv er også inspirert av Isadora Duncan.

NY STANDARD I KLASSISK BALLETT

RITA TORI ETABLERER SKOLE I KLASSISK BALLETT I OSLO ETTER Å HA STUDERT OG DANSET I PARIS OG LONDON.

Andre viktige pedagoger er Love Krohn og Alfild Grimsgaard. De private ballettskolene er eneste sted man kan utdanne seg til å bli danser. Toris skole setter en ny standard innen klassisk ballett. Tvillingsøstrene Alice og Henny Mürer er blant hennes første elever.

SELVSTENDIGE DANSERE

I ANLEDNING «VI KAN»-UTSTILLINGEN ETABLERES DEN FØRSTE SELVSTENDIGE GRUPPEN BASERT PÅ FRIDANS.

Signe Hofgaard, Gerd Kjølås og Elsa Lindenberg er koreografer. TRI-balletten blir godt mottatt, men økonomien tillater ikke flere forestillinger.

1914 1915-1916

1920

1936

1938

1941-1944

FRIDANSEN TIL NORGE

TYSKE INGA JACOBI ÅPNER SKOLE I OSLO OG BRINGER MED SEG DEN SENTRALEUROPEISKE FRIDANSEN TIL NORGE.

Inspirert av Émile Jacques-Dalcroze legger hun vekt på rytme og improvisasjon og blir svært viktig for en hel generasjon norske dansere. Signe Hofgaard og Gerd Kjølås er blant elevene.

DANS PÅ PRIVATEN

DE MANGE PRIVATE UNDERHOLDNINGSTEATRENE I OSLO VISER DANS

Dansestjernen Lillebil Ibsen danset på Mayol. Her med Ernest Marini.

NYE IDEER OM DANS

UNDER KRIGEN DRIVER GERD KJØLAAS EN TOÅRIG SKOLE MED UNDERVISNING I FRIDANS, ETTER KRIGEN GJØR GERD BUGGE DET SAMME

Blant elevene er Edith Roger, Fernanda Smith, Guri Ludt og Jorunn Kirkenær. Klassisk ballett og fridans oppfattes som to adskilte sjangre.

PUBLIKUMS-SUKSESS

GERD KJØLAAS PRESENTERER «MOT BALLADE», MED NYSKREVET MUSIKK AV TORE SINDING, BASERT PÅ EN NOVELLE AV HANS KINCK

Den 22. november 1945 skriver VG: «Gerd Kjølås har [...] gjort det dristigste framstøt norsk dans har våget seg ut på i manns minne. [...] Hvis ikke dette slår an kan Oslo ha det så godt». Forestillingen slo godt an.

DANSERE SAMLER SEG

FAGFORBUNDET NORSK BALLETTFORBUND (I DAG NORSKE DANSEKUNSTNERE) OPPRETTES

Fridanserne og de klassiske danserne står samlet blant annet for å avskaffe luksusskatten på 30 % på danseforestillinger.

JAZZ-BASILLEN KOMMER

JAZZBALLETTEN KOMMER TIL NORGE MED AMERIKANSKE GENE NETTLES

Han hentes til Norge av Chat Noir som, i følge VG, «trengte moderne jazzballett til revyen sin». Chat Noir-balletten lærte seg raskt den nye stilen, og brukes i flere tv-sendinger i nyetablerte NRK. Musikalen West Side Story kommer som engelsk-amerikansk turnéversjon og på norske kinoer i 1962, og bidrar til økt blest rundt den nye danseformen.

NYNORSK JAZZBALLETT

«WEST SIDE STORY» HAR PREMIERE PÅ DET NORSKE TEATRET - PÅ NYNORSK

Rikki Septimus innstuderer koreografien basert på originalen.

1945

1947

1948

1958

1960

1965

1966

1969

NY NORSK BALLETT

GERD KJØLAAS RETURNERER TIL NORGE ETTER TURNÉ MED KURT JOOSS, OG ETABLERER I 1947 NORSK DANSESTUDIO SAMMEN MED AMERIKANSKE LOUISE BROWN

Ved deres tørste forestilling i 1948 fikk gruppen navnet Ny Norsk Ballett. Stilen er en blanding av klassisk ballett og fridans – en ny kombinasjon i Norge.

NASJONALBALLETT!

STORTINGET VEDTAR OPPRETTELSE AV DEN NORSKE OPERA

Samarbeidet mellom Gerd Kjølås og Rita Tori fra 1953, videreføres her, men nå med statlige midler. Norge har nå fått en nasjonalballett!

HELTIDS-UTDANNING

FOR Å DEKKE ETTERSØRSELEN ETTER PEDAGOGER I JAZZBALLETT OPPRETTES JORUNN KIRKENÆR HELDAGSSKOLEN BALLETTINSTITUTTET

Der gis det også undervisning i moderne dans, som Graham-teknikken. Utdanningen legger fundamentet for utviklingen av de frie gruppene.

Målsetti

DEN NORSKE skape et utvidet utførelse, men i gene. En egen skjønn på sin forskjellige tr

Ballettdar dre fysvok-

HØVIK BALLETT

SEKS AV TI UTEKSAMINERTE STUDENTER VED BALLETTINSTITUTTET DANNER HØVIK BALLETT

Norges første frigruppe i moderne dans. «Det er den moderne danseform – slik man møter det i Martha Graham-skolen – disse unge satser på», skrev Aftenposten. Høvik Ballett hadde tilhold på Henie Onstad Kunstsenter og drev utstrakt turnévirk-somhet.

DANS PÅ CLUB 7

I 1974 SER COLLAGE DANSEKOMPANI DAGENS LYS PÅ CLUB 7

Gruppen baserte seg på moderne dans med stor amerikansk innflytelse fra Martha Graham og Merce Cunningham. Kompaniet legges ned i 1995 i protest mot støtteordningene. I Bergen etablerer Fri Ballett seg, og holder det gående til 1980.

CARTE BLANCHE

1984: CARTE BLANCHE BASERER SEG PÅ JAZZ-DANS OG BLIR EN PUBLIKUMSSUKSESS

I 1989 flyttes kompaniet til Bergen og gjøres om til et regionalt dansekompani til protester fra dansemiljøet. Kompaniet har i dag sam-tidsdans-profil.

STERK VEKST

ANTALL FRIE DANSEGRUPPER VOK-SER STERKT GJENNOM 1980-TALLET.

To grupper som markerer seg og hvis koreografer senere har preget feltet, er Zakraz og Scirocco. Begge ble etablert i 1987 og lagt ned i 1996.

BALLETTHØGSKOLE

STATENS BALLETTHØGSKOLE OPPRETTES I 1979

1974

1976

1977

1978

1979

1982

1984

1987

1990

DANS PÅ LOFTET

DANSELOFTET BLIR ET VIKTIG MØTEPUNKT FOR FRIFELTET MED KLASSE FOR PROFESJONELLE, UNDERVISNING OG VISNINGER

Nye stiler, som releasear-beid, improvisasjon og et-nisk dans introduseres her, og flere anerkjente koreo-grafer er tilknyttet.

MOBILI-SERING

DE FRIE DANSE- OG TEATERGRUP-PENE ORGANISERER SEG I TEA-TERSENTRUM

Dette blant annet for å mobilisere for statlig støtte til det frie feltet. I 1984 etableres Avant Garden i Trondheim, og i 1985 Black Box Teater i Oslo, som begge blir vik-tige visningsarenaer for fri-gruppene.

POST-MODERNE

DANSDSIGN BRINGER POST-MODERNE DANS TIL NORGE

DansDesign har i flere tiår vært med på å prege dan-sefeltet, og har skapt flere store utendørsforestillinger I 1980 etablerer Solveig Leinan-Hermo Stellaris DansTeater i Hammerfest.

INTERNASJONALT

BERGEN INTERNASJONALE TEATER STARTER SOM FESTIVAL Festivalen blir i 1990 en he-lårlig scene.

STATLIG STØTTE

STØTTEORDNING FOR DE FRIE GRUPPENE OPPRETTES

Kriteriene for å få støtte er nesten identiske med kri-teriene for medlemskap i Danse- og Teatersentrum.

I LØPET AV DE SISTE 19
ÅRENE BLE DET REGISTRERT

11 071

DANSEFORESTILLINGER
I NORGE

WWW.DANSEINFO.NO

POETISK BJØRNSGAARD

ETTER ZAKRAZ MARKERER IN-GUN BJØRNSGAARD SEG MED EGET KOMPANI

Bjørnsgaard har vært engasjert som koreograf ved flere store operahus. Stilen hennes omtales gjerne som abstrakt og poetisk.

HØY SYNLIGHET

ZERO VISIBILITY CORP. PREGES FRA START AV INA CHRISTEL JOHANNESSENS ENERGISKE OG TEATRALE STIL

Det internasjonale gjennombrudd kom i 2003 og hun har høstet stor anerkjennelse - også som gjestetkoreograf.

UTEN FAST BOPÆL

I 2004 ETABLERES DANSENS HUS.

Og det frie dansefeltet får endelig en egen scene dedikert til dans. Dansens Hus drives fram til 2008 uten fast tilholdssted.

DANSEINFO

SENTER FOR DANSEKUNST OPPRETTES AV NORSK BALLETTFORBUND

Stiftelsen, som i 2007 skiftet navn til Danseinformasjonen, får som mandat å arbeide for et Dansens Hus samt fremme dansekunst gjennom mangfoldig informasjonsarbeid.

POLITISK DANS

IMPURE COMPANY MED HOOMAN SHARIFI REPRESENTERER EN NY RETNING I NORSK SCENEDANS

Konseptuell dans og politikk er viktige stikkord.

ENDELIG I HUS

TO NYE SCENEHUS FOR SCENEDANS INNVIES

Den Norske Opera & Ballett og Dansens Hus åpner våren 2008.

1992 1993 1994 1996 1997 1998 2000 2002 2004 2008 2014

DANSENS ÅR

MED DANSENS ÅR '93 ØNSKER KOREOGRAFER I FRIFELTET, MED KJERSTI ENGBRIGSTEN I SPISSEN, Å RETTE FOKUSET PÅ DANS SOM KUNSTFORM

Hele året fylles med forestillinger, improstunt i gatene, festival og turnébuss som sendes rundt i landet. Kulturdepartementet bevilger penger til videreføring – øremerket et senter for dansekunst.

VINDU UT

OKTOBERDANS ETABLERES I BERGEN

Festivalen har siden vært viktig som et utstillingsvindu for norsk samtidsdans

DANS + FOTBALL

JO STRØMGREN KOMPANIS FØRSTE FORESTILLING, «A DANCE TRIBUTE TO THE ART OF FOOTBALL», VEKKER STOR OPPMERKSOMHET

Samme år iverksettes ny støtteordning for fri scenekunst. Driftsstøtte kuttes til fordel for prosjektstøtte. Almennstyrte frigrupper ble historie og det presiseres at ordningen skal fremme nyskapende scenekunst. En scenekunstkonsulent ansettes.

JUBILEUMSÅR

DANSEINFORMASJONEN OG OSLO DANSESEMBLE Fyller 20 ÅR. CARTE BLANCHE BLIR 25 ÅR

CODA-FESTIVAL

CODA FESTIVALEN, MED LISE NORDAL I SPISSEN, BRINGER UTENLANDSKE DANSEFORESTILLINGER TIL OSLO

Blant andre gjester Merce Cunningham Norge for første gang.

DANS // FAKTA

KIRRE
ARNEBERG

Prosjektleder for ICE HOT Nordic Dance Platform som foregår

9.-14. desember på Dansens Hus, Den Norske Opera & Ballett, Bærum Kulturhus, Black Box Teater, Riksscenen, Riksteatret og KHIO.

EkSPORTDANS

I desember kommer verdens viktigste arrangører til Oslo for å shoppe dansekunst. ICE HOT Nordic Dance Platform vil at verden skal legge merke til det Norden har å by på av dans.

HVA ER ICE HOT? ICE HOT er et unikt samarbeidsprosjekt mellom 5 organisasjoner i Norge, Sverige, Danmark, Finland og Island. Ved å samle ressursene i et felles prosjekt får vi større oppmerksomhet for å formidle våre dansekunstnere. Jeg liker ideen om å samarbeide for å oppnå felles mål. Prosjektet har fått stor oppmerksomhet internasjonalt og flere vurderer å arbeide etter en tilsvarende modell. ICE HOT startet som et pilotprosjekt i Stockholm i 2010, og det var så vellykket at prosjektet nå planlegges frem til 2018. Vertskapet ruller mellom hver partner. Helsinki var vertskap i 2012, i 2016 blir det København og så Reykjavik i 2018.

HVEM ER ICE HOT FOR? ICE HOT er først og fremst en markedsarena. Formålet er å synliggjøre, formidle og tilrettelegge for forestillinger ved å presentere Nordisk dansekunst av ypperste kvalitet. Kunstnerne og kompaniene blir valgt ut av en internasjonal jury. Juryens vurderinger har resultert i et variert og spennende program. Vårt publikum er først og fremst profesjonelle aktører, kunstneriske ledere, kuratorer og agenter fra hele verden. Primært vises forestillinger, men dette er også en møteplass for profesjonelle aktører, kunstnere og publikum.

KAN PUBLIKUM I OSLO KJØPE BILLETTER? Ja, det kan de! Til de fleste forestillingene vil det være mulig å kjøpe billetter, riktignok i en noe begrenset omfang da deltakerne vil være de første til å bli tilbudt billetter.

HVORFOR ER ICE HOT VIKTIG FOR NORDISK DANS? Her treffer du viktige aktører fra hele verden, her knytter du kontakter og her kan du utvikle nettverk. ICE HOT gjør dette mulig. Jeg tror også at internasjonale aktører har fått øynene opp for dansekunst som skapes i Norden. I Norge har de gode støtteordningene gjennom Kulturrådet og øvrige fond bidratt til en fantastisk utvikling av danseproduksjoner i landet. Dette blir lagt merke til utenfor landets grenser.

HVA BLIR HØYDEPUNKTENE? Det er ikke så lett å velge, programmet er veldig variert. Fra det konseptuelle til den mer tradisjonelle samtidsdansen og også det urbane uttrykket. Det brede og det smale, det store og det lille, den koreografen jeg ikke kjenner til den jeg kjenner veldig godt. For meg er det viktigste å se bredden og variasjonene fremfor å velge ut én spesifikk forestilling. ●

VÅKN OPP!

Er du fortsatt usikker på om samtidsdans er din kulturelle kopp med te? Sett av en kveld til Hofesh Shechters «Political Mother»: Patos, driv, og politiske vyer i dionysisk samrøre.

TEKST: RAGNHILD BROCHMANN **FOTO:** GABRIELLE ZUCCA

SAMTIDSKLASSIKER. Israelske Hofesh, en av vår tids viktigste koreografer, begynte dansekarrieren i Tel Aviv-kompaniet Batsheva Dance Company. Derfra gled interessen for fysisk dans over i perkusjon-studier. Først i Tel-Aviv, senere ved Agostiny College of Rythm i Paris. Etter flere år med dans, teater, kroppsperkusjon og utvikling av egen musikk, flyttet Hofesh til London i 2002. Seks år senere, etter at både Sadler's Wells, Southbank Centre og The Place hadde gått sammen om å promotere Hofeshs stykker, ble et eget kompaniet stiftet i 2008: Hofesh Shechter Company. Hofesh gjør også gjestekoreografier for flere internasjonale kompanier, deriblant norske Carte Blanche.

BRØLENDE BEIST. Når «Political Mother» setter alle de førti dansernes trommende føtter på scenegulvet, er det med en forestilling som har blitt beskrevet som et «brølende beist»: Aggressivt, perkusivt og suggererende; jiddisk folkedans og folkemusikk

møter Stomp møter fete elgitarer møter sugende strykere i melodilinjer verdig Mission Impossible. Det kan kanskje høres ut som smør på flesk, men ha i mente en koreograf som er særlig kjent for å kombinere mange og ulike momenter uten å noen gang nærme seg kakofonien. En sulten og nysgjerrig mesterdirigent som aldri blir for frekk og for grådig.

MAKT. Ikke minst er «Political Mother» en makt-problematiserende forestilling om folks – og folkets – evne til å forholde seg til samfunnets undertrykkende kontrollorganer. Det er også en forestilling som feirer kroppens fysiske overskudd, og evne til å bevege seg utenfor trange og stive strukturer. Makt og avmakt danset ut med uforutsigbar energi, og i sveipende formasjoner, mens lys, røyk og skygge vibrerer over scenegulvet. Alt dette er «Political Mother». Ikke en kopp med kulturmild kamillete, men kruttsterk espresso til kroppslig oppvåkning. ●

DANS // FORESTILLING

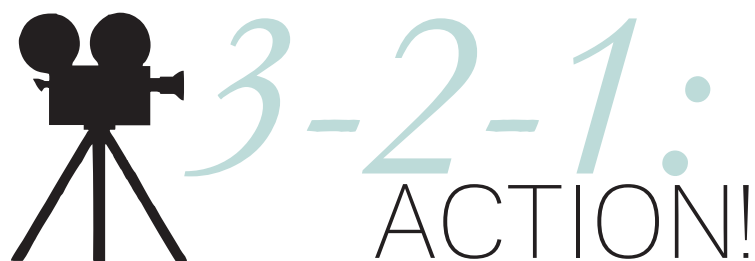

HOFESH SHECHTER «POLITICAL MOTHER»

Rocka og virtuos dansekunst i europeisk toppklasse. Ti dansere og åtte hardtslående musikere tar den helt ut.

KL 19,00
26.-28. SEPTEMBER

Filmskapere har alltid latt seg fascinere av dansekunstnere. Respekten er gjensidig.

TEKST: INE THERESE BERG FOTO: HERMAN SORGELOOS/PEEPING TOM

STUMDANS. Da man begynte å eksperimentere med å sette sammen stillbilder til film på 1800-tallet var det kroppens bevegelse som sto i sentrum for eksperimentene. De første filmskaperne lot seg snart fascinere av datidens avantgardedansere som Louie Fuller og Isadora Duncan. Teknisk utvikling og kunstnerisk utforskning gjorde ikke fascinasjonen for dans mindre. Gjennom historien har film og dans vært nært knyttet sammen; hva hadde vel 50-tallets musikal-filmer eller Michael Jacksons musikkvideoer vært uten dans?

FILMTRIKS. Mens dans er øyeblikkets kunstform fanger filmen bevegelsen og gir mulighet til uendelige avspillinger. Å filme dans er utfordrende fordi det stiller andre krav til kameravinkler, klipping og dramaturgi når man skal gjenskape følelsen av kompleks bevegelse. Kameraets bevegelse og utsnitt styrer tilskuerens blikk. Gjennom nærbildet kan eksempelvis kameraet, og

dermed kino- og TV-publikummet, komme helt innpå danseren og fokusere på detaljer som fotarbeid. Dessuten kan redigering og etterarbeid («filmtriks») skape helt andre bevegelser enn det som er mulig å få til på en scene, for eksempel piruetter som bare fortsetter, spektakulære hopp og høy intensitet gjennom stadige skift av perspektiv.

VISUELL KUNSTFORM. Som all kunst formes også dans av tiden den oppstår i. I over hundre år har dansekunstnere søkt å løsrive dansen fra ballettens historiefortelling, og i likhet med billedkunsten beveget den seg mot stadig mer abstrakte og konseptuelle uttrykk. Dermed gir det i dag vel så ofte mening å orientere seg mot dansens bildeskapende evner, som det gjør å lete etter en historie. «Kropp i rom» er et mye brukt begrep som henviser til kroppen på scenen, eller en annen form for gitt struktur. Selv fikk jeg en av mine første aha-opplevelser på hva dette virkelig innebærer da jeg for første gang ►

FAKTISK IKKE FILMTRIKS: Peeping Toms «32 rue Vandenbranden» foregår i en forfallen campingplass i isødet.
Foto: Herman Sorgeloos/Peeping Tom.

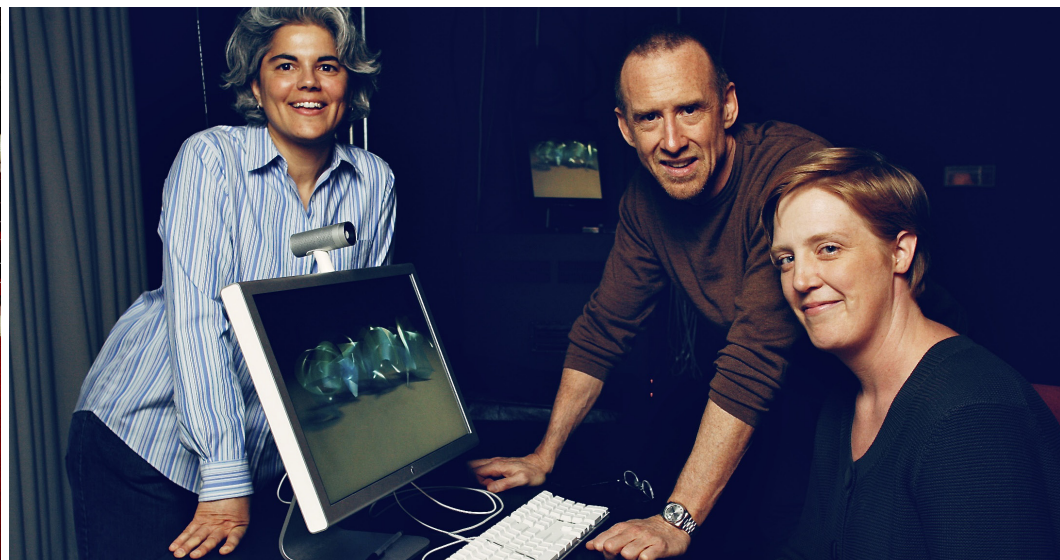
VEGG-TIL-VEGG-TEPPE: Åtte pensjonerte statister og realistiske scenografi i Peeping Toms «Vader»
Foto: Herman Sorgeloos/Peeping Tom.

så en forestilling av William Forsythe. Han er en nålevende stjerne-koreograf som er særlig kjent for hvordan han skaper linjer og former i rommet gjennom dansernes bevegelser og plassering, både i forhold til hverandre, scenografien, eller rommets tak og vegger. I dansefilmen «One flat thing, reproduced» er dette veldig tydelig og gjennom forskningsprosjektet «Synchronous Objects» har forskere laget grafiske fremstillinger av hvordan danserne beveger seg romlig, rytmisk og temporalt i forhold til hverandre. «One flat thing, reproduced» er for øvrig et godt eksempel på hva som kan oppstå av dynamikk på en flat skjerm når dans, koreografi og kamera spiller sammen.

FILMISK FYSIKALITET. Tv- og filmmediet påvirker hvordan vi ser og hva vi forventer av andre kunst- og kulturuttrykk. I dansekunsten ser vi gjerne denne påvirkningen gjennom lek med referanser der man henviser direkte til kjente filmer ved å bruke den samme musikken, eller rett og slett ved å gjengi scener eller dialoger direkte. Måten man danser er heller ikke upåvirket av film. Det er ikke tilfeldig at man siden 80-tallet kan se sterke tendenser i dansen mot det stadig mer spektakulære og atletiske. På 80-tallet gjorde koreografen Édouard Lock seg bemerket med kompaniet La La La Hu-

man Steps, særlig gjennom danseren Louise Lecavalier. Med rå fysisk styrke og perfektionert teknikk danset hun med en dynamikk og hurtighet som man tidligere hadde funnet mest i film. Kravene til kompanidanseres fysikk endres også over tid. I dag er det en tydelig tendens mot lave og sterke dansere. De har den hurtigheten og eksplosiviteten som trengs for de store utslagene og farten som er en etablert trend i dansen i dag. Det er også andre fellestrekk i bevegelseskvaliteten til danserne i svært mange av kompaniene som gjester Dansens Hus som kan kobles opp mot film. Stikkord er flyt, sveipende, store armbevegelser, lange strekk hvor bevegelser glir over i hverandre og en slags dvelende seighet i kroppene. Det er som om en kamerakran følger danseren som den ville panorert over et landskap i langsom film.

DANSER I ET FILMSETT. «Vader» av Peeping Tom som vises på Dansens Hus i høst, beskrives av tyske kritikere som musikalsk og danserisk vibrerende. Sist kompaniet var på besøk var det med forestillingen «32 rue Vandenbranden», hvor danserne bevegde seg inni og rundt to campingvogner som var plassert inn på en øde og vinterlig campingplass. For publikum var det som å se inn på et litt kitschy filmsett. Gabriela Carrizo og Franck Chartier, koreografene bak Peeping

DANSEFILM: William Forsythe med medregissørene Maria Palazzi og Norah Zuniga-Shaw under arbeidet med «Synchronous Objects»
Foto: www.synchronousobjects.osu.edu

Tom, tar nettopp film-inspirasjonen et skritt lenger enn de fleste. Blant annet samarbeider de med filmredigerere for å få fram den effekten de er ute etter, nemlig å lage forestillinger som er bygget opp som filmmanus. Tilskuerens blikk forvandles til kameraets øye, og sammen med danserne bruker de effekter som «forward zoom», å fryse bildet, eller saktefilm. På denne måten får de utøverne til å fly inni en campingvogn, forsvinne inn i en seng, eller svelges av en lenestol. Det sier seg selv at produksjonstiden ikke er på det jevne, forestillingene tar to år å lage hvorav seks måneder er prøvetid. I «32 rue Vandenbranden» var det tydelige kitsch og retro-referanser som kunne vært plukket fra stilister som David Lynch og Quentin Tarantino, både i framstillingen av femininitet og maskulinitet, og helt generelt i karaktertegningen. De er gjenkjennelige, alle litt på siden av samfunnet, antihelter med (tvilsom) utflytende moral.

INTERNETT ER DANS. Det sies at en musikkvideo huskes bedre dersom den har dans i seg og at You Tube består av 50 prosent videoer som

inneholder dans. At alle R&B og hip hop artister med respekt for seg selv har «twerkende» street-dansere i bakgrunnen når de lager musikkvideo er ikke noe nytt. Imidlertid har musikere fra andre sjangere forstått at ikke bare gatedans, men også samtidsdans gir stilpoeng. Popdronningen Beyoncé har blitt anklaget for å stjele elementer av koreografien til Anne Teresa de Keersmaekers ikoniske forestillinger, og her i Norge har Ravi samarbeidet med koreograf og danser Kathrine Bølstad i flere videoer. I vinter slapp Sivert Høyem videoen til låta «Inner Vision» hvor ingen ringere enn Ulf Nilseng danset. Han er en av landets mest etablerte samtidsdansere som jevnlig har spilt forestillinger på Dansens Hus med Terje Tjøme Mossige i duoen Toyboys. Med demokratiseringen og digitaliseringen av mediene, ser det ut som om dansens posisjon som kunst og kulturuttrykk står sterkere og tydeligere fram og når lengre ut enn noen sinne. Kanskje vil dansens inntreden i mainstream media også føre til at merkelapper som ”smal” kan forkastes for godt? ●

DANS // FORESTILLING

PEEPING TOM «VADER»

Velkommen til verdens mest overraskende og surrealistiske hjem for eldre. Her kan det meste skje – og det gjør det...

6-8. NOVEMBER
KL. 19.00

BORT MED DEN

flinke kroppen

Til forestillingen «Funkis» har Masja Abrahamsen bedt danserne kvitte seg med den feilfri fasaden og den flinke dansedansen.

TEKST: RAGNHILD BROCHMANN FOTO: KIM SØLVE

TURGUIDEN. Masja Abrahamsen jobber frem forestillingene sine som improviserte samspill. Hun er turguiden og sommerfuglfangeren. På den ene siden vet hun hvilken vei det lille kompaniet skal, hva målet er, og hvilke stoppesteder som er interessante å bruke tid på underveis. På den andre siden lar hun også de reisende – danserne – bevege seg fritt etter egen intuisjon og uten begrensning av forhåndsbestemte kart og avmerkinger. Hun fanger heller inn den flyktige essensen når den plutselig er der; skriver ned, spiller inn for å oppbevare til neste gang. I mellomtiden ber hun danserne om å «koble bort den tenkende hjernen og å være tro mot noe som ikke er så dansedans». Men hvordan foregår egentlig improvisert koreografi? Og hvordan få danserkroppen til å kvitte seg med flinke trinn uten å også tenke? Som danserne akkurat har gjort, fortsetter vi å jobbe på gulvet. Marta Luiza og Irene er rolige, litt slitne og spente på Masjas dom. Vi setter oss i ring, med Masja på huk som en årvåken ballhenter, et halvt hode over oss andre. Hun sier: «Det var en glede å oppleve dere. Nå ble jeg nesten rørt kjenner jeg»

FUNKIS. Masja har valgt «Funkis» som forestillingstittel. Under arkitekturbegrepet ligger undertittelen «forfengelighet». Funksjonalismens selvbevisste letthet blir overført til samtidskroppens behov for

kontroll og feilfri overflatebehandling. «Funkis» skal bli en forestilling om den overkultiverte kroppen danset av to unge, fysisk sterke dansere. Men hvordan gjøre danserisk interessante bevegelser uten at bevegelsene også er selvbevisste og forfengelige? Og er det mulig å kvitte seg med kjente bevegelsesmønstre når oppgaven også handler om «å skape et rom hvor man føler seg trygg?»

MINDRE FLINKT. «Jeg måtte begynne med å tømme meg helt.» Irene tar ordet. Hun skulle ønske at hun hadde hatt enda mer tid til å drenere kroppen først; til å tenke den tom. Forteller at nettopp det å skulle formidle det private, det å vise frem det å være naturlig for seg selv, ofte oppleves som ubehagelig og utrygt. Kanskje er det derfor «det er så lett å gjøre ting som man vet at fungerer på forhånd». Fordi trygghet gjerne handler om ►

DANS //
FORESTILLING

MASJA ABRAHAMSEN
«FUNKIS»

Masja Abrahamsen har koreografert for Ballettlaboratoriet ved Nasjonalballetten, Oslo Danse Ensemble, Riksteatret, NRK, Dansefeber og Coda Internasjonale Dansefestival. Mot to sterke dansere i nært og intimt samarbeid med en av landets mest formsikre koreografer.

KL. 19.00
20.-23. NOVEMBER

MASJA
ABRAHAMSEN
Anbefaler

- **SPISESTED**
Helt klart Le Benjamin på Grunerløkka.
- **I GLASSET**
Prosecco, grønn te, kaffe.
- **REISEMÅL**
Japan! Inspirerende på alle måter.
- **PÅ SCENEN**
Fix & Foxys "Et dukkehjem" på Nationalteatret under Ibsenfestivalen utspiller seg i leiligheter i Oslo virker veldig spennende!
- **FILM**
Jeg faller oftere for skuespillerprestasjoner enn filmer. Philip Seymour Hoffman i «Capote» er brilliant!
- **MUSIKK**
Det blir mye elektronica til forestillingene. Men til avslapning foretrekkes country og åttitalismusikk - gjerne mens jeg kjører bil.

å gjøre noe kjent og innøvd først. Masja og Marta Luiza nikker. «Dessuten», Irene tenker seg om, strekker på begrepet, «selvbevissthet handler jo også om hva man tror om seg selv». Om hva man tror at man er flink til; om når man tror at man ser bra ut; om hvilke bevegelser hodet opplever som flinke og selvforsterkende. Ergo må man – for å fylle Masjas oppgave – ikke bare forsøke å legge fra seg sitt eget, kjente dansespråk, men også begynne å tenke annerledes for å få kropp og hode til å danse sammen på en annen måte. Kunsten å formidle en ny tanke uten at den ser «tenkt» ut. Likevel opplevde Masja en letthet. At Irenes og Marta Luizas forslag nettopp ikke var presset: «Det er noe her, helt klart. For meg skjedde det eksplosjoner!» Masja er ikke ironisk, Irene smiler. Hun har jobbet med Masja før og vet at engasjementet er ekte.

FRIDANS? Vi hopper fra problemet «forfengelig», og måter å unngå den dyktige dansedansen på, til Masjas åpne koreografistil. Men hvor åpen og improvisert kan man egentlig være sammen med en tydelig koreograf som Masja? Mener hun «dans fritt» når hun sier «jeg skal ikke styre dere», eller ligger det en klar forventning under all imøtekommenheten? Kort sagt, hvordan blir dansernes improvisasjon til koreografens forestilling?

RAUS OPPGAVE. For Masja handler «samskap» dans om en flerleddet prosess: For det første skrives en prosjektskisse med tilhørende bildemateriale, slik at ulike hoder – utøvere, scenograf, lys- og lyddesignere – kan ledes mot samme grunnstemning uten at noe behøver å forklares i detalj. Deretter handler det om å finne dansere som er i stand til å forvandle åpne instruksjoner til fysisk handling. Dansere med evne til og interesse for å videreutvikle ideene med egne tilskudd. Og så er vi altså kommet til første øving, mange måneder før stykket skal ut på scenen. «Masja kommer alltid med et tilbud», sier Irene, og mener konkrete oppgaver og innganger. Som nå, hvor hun ba dem forestille seg et trygt rom. Samtidig er Masjas oppgaver åpne. «Hun er raus, vi får lov til å være med

på å utforme hennes visjon». For meg høres det likevel kompliserende raust og modig ut med tanke på å få frem en forestilling som også skal ligge tett opp til koreografens idé. Det å tørre å gi en ordknapp oppgave nesten uten retningslinjer, og samtidig være trygg på at man får det man ønsker seg tilbake. Likevel har danserne en rimelig klar oppfatning av uttrykket koreografen er på jakt etter. «Jeg velger ofte dansere som har et koreografisk blikk», sier Masja. Dansere med en egenagenda som flukter med hennes interessefelt. «Det er også lett å se hva Masja liker og ikke liker», forklarer Irene, og forteller hvordan hun modellerer ulike tilbud og forslag. Kroppsspråket til Masja og de korte oppfordringene viser det viktigste. Med andre ord: Å være en tydelig koreograf er førende i seg selv. Samtidig er Masja også opptatt av å forholde seg åpen. Av å akseptere at hun kan komme til å få noe hun ikke hadde ønsket seg, og likevel like og bruke det.

IMPROHUKOMMELSE. Men så var det utfordringen med å huske improvisasjon. Jeg spør hvordan det faktisk fungerer å holde fast improviserte blokker med bevegelse. «Film», sier Masja, og fersker meg i den gammeldagse troen på kunstnere, intuisjon og a-teknologisk hukommelse. «Jeg filmer alt, alltid.» Uten teknikken hadde det vært umulig å fange det intuitive og det flyktige. Via teknikken kurateres dansernes impro fra hjemmekontoret. Slik blir det også denne gangen. Hun kaller det sitt «egoistiske øyeblikk». Noe blir med videre, annet forkastes. Deretter får danserne se det hun vil ta vare på, samt drahjelp til å friske opp kroppens begrensede hukommelse: En glemt stemning; motivasjonen bak en spesiell bevegelse; den andre danserens plassering. Kort sagt, kamera er en teknisk betingelse for en delvis samskapt dans. Irene føler seg ikke avbitt. «Masja har et interessant øye» konkluderer hun, «hun har et godt øye for det jeg gjør». Det har åpenbart hun også, som er valgt til å fylle Masjas rause rom. ●

Red. anm. Tre måneder etter forlater Marta prosjektet. Anne Lise Rønne er den nye danseren.

FOLK OM *Dans*

Hva tenker folk om dans?
Vi har møtt noen av de
som går på Dansens Hus.

METTE SVENSEN

ARKITEKT, JOURNALIST OG DANSEVENN
39 ÅR FRA OSLO

Hvilken opplevelse busker du best fra Dansens Hus, og hvorfor?

Utvilsomt Peeping Toms «32. Rue vandenbranden». Den var estetisk og scenografisk flott, med tydelige referanser til film. En David Lynch-aktig estetikk som både er vakker visuelt, men også mystisk og uforklarlig. Den hadde humor, og vanvittige danseprestasjoner. Og kult at det ikke var bare tynne kropper, men stygt og vakkert om hverandre. Det digga jeg.

MAXIMILIEN HJORTLAND

RÅDGIVER I NORGES RØDE KORS
25 ÅR FRA SANDNES

Hvorfor besøker du Dansens Hus?

Det er en fin bredde, og kult at Dansens Hus klarer å konkurrere med de store scenene om å få kjente, internasjonale kompanier. Dansens Hus har virkelig åpnet øynene mine for moderne dans, og jeg vil påstå at jeg har lært en hel del. Belliggheten er knall! Kult at det ikke ligger midt i gryta, men allikevel lett tilgjengelig med mange bra steder i området.

ANNE MARIE HEGGEMSNES

PENSJONIST
73 ÅR FRA LIER

Hva er viktig med dans for deg?

Kroppsråk er fantastisk! Og kroppsråk sammen med musikk blir veldig spennende, og rytmer som styrer bevegelsene og motsatt. Kompanier som gjør formasjoner i store grupper synes jeg er lekkert. Jeg synes den klassisk balletten er veldig storslått og imponerende, men har fått mer og mer sansen for den mer moderne og eksperimentelle dansen.

CARTE BLANCHE

25 år?

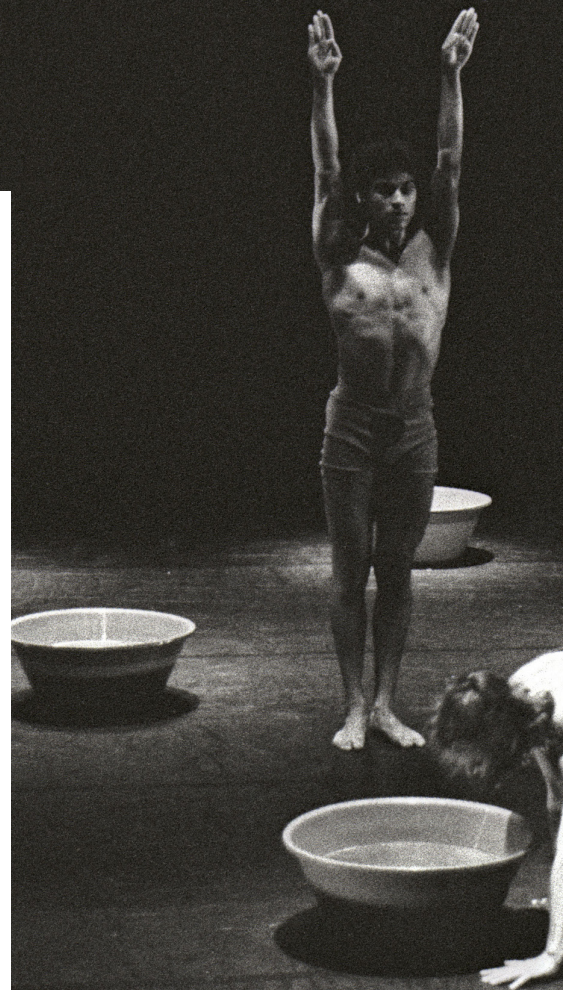
Carte Blanche ble opprettet i 1983, og feirer i år sitt 25-årsjubileum. Rask hoderegning tilsier at dette ikke helt stemmer. Men alt har sin forklaring ...

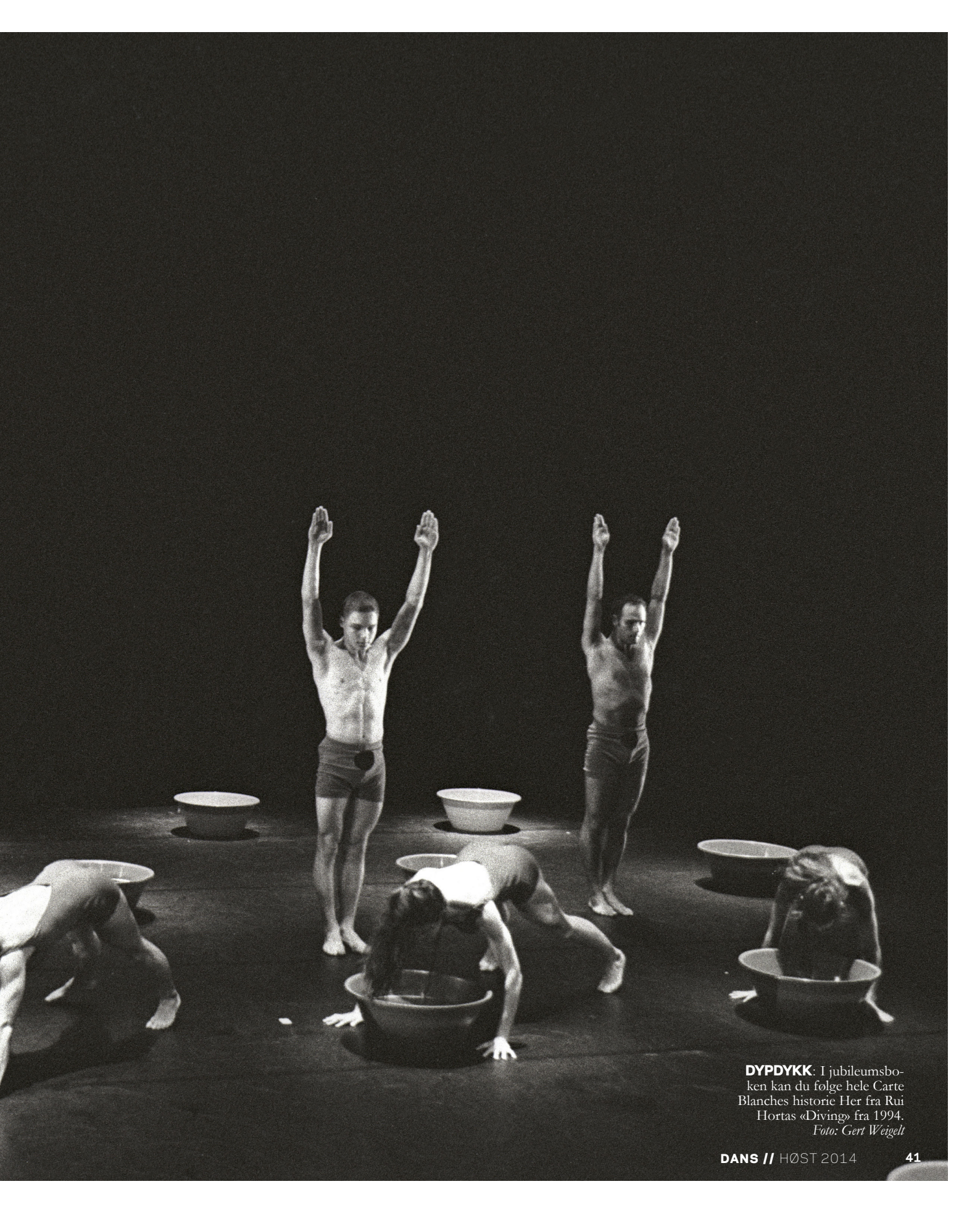
TEKST: ERIK ÅRSLAND **FOTO:** CARTE BLANCHE

STARTEN. Norsk-engelske Jennifer Day og danseren Toni Ferraz startet eventyret i Bærum, da som et rent jazzdansk kompani. Kanskje ikke veldig merkelig at det nokså umiddelbart ble en knallsuksess med dansere som Toni Ferraz selv, Arlene Wilkes, Halldís Ólafsdóttir, Suzanne Bjørneboe, Marianne Albers, Kjersti Evensen, Ingrid Belt og Ketil Gudim med på laget. I 1988 var daværende kulturminister og nåværende styreleder i

kompaniet, Hallvard Bakke, en pådriver for å flytte kompaniet til Bergen og utnevne det til regionalt dansekompani for Bergen og Vestlandet. Dette skjedde i 1989, og det er altså dette som feires som 25-årsjubileum i år.

NY LEDER. Siden har Carte Blanche danset videre under vekslende omstendigheter både i Bergen, på turnéer på Vestlandet, over hele landet og interna- ▶

DYPTYKK: I jubileumsbo-
ken kan du følge hele Carte
Blanches historie Her fra Rui
Hortas «Diving» fra 1994.
Foto: Gert Weigelt

ET KLARERE BILDE AV PARADIS: I Jo Strömngrens «Lux Aeterna» fra 2002 får danserne utdelt vinger som klør. Forestillingen er inspirert av Jehovas Vitners konkrete forestilling av himmelen. *Foto: Thor Brødreskift*

DANS OG TEKST: Alan Lucien Øyens «Fiction» (2012). Foto: Yaniv Cohen

UMISKJENNELIG ALVEBERG: Kjersti Alvebergs «Ekko» (1993) Foto: Øystein Klakegg

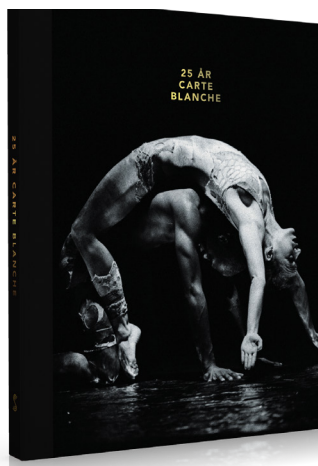
VERDEN OVER: Sharon Eyals «Corps De Walk» (2012). Foto: Erik Berg

«I løpet av de 25 årene dere har eksistert, har Carte Blanche spilt en avgjørende rolle for den norske dansescenen og for utviklingen av den norske samtidsdansen.»

TORHILD WIDVEY
KULTURMINISTER

sjonalt. Kompaniet skiftet utover på 90-tallet profil til å bli mer preget av samtidsdans og samarbeidet med koreografer som blant annet Ina Christel Johannessen (koreograf for årets jubileumsforestilling), Ingun Bjørnsgaard, Kjersti Alveberg, Sølvi Edvardsen, Jens Östberg og Jo Strømgren. Carte Blanche har også markert seg internasjonalt i flere omganger, ikke minst under avtroppende leder Bruno Heynderickx de siste årene. Nå overtar koreografen Hooman Sharifi ledelsen av kompaniet, og hele danse-Norge venter spent på fortsettelsen. Gratulerer til Carte Blanche med 25 viktige og toneangivende år i norsk dans!

JUBILEUMSBOK. Med et bredt utvalg av stor-slåtte bilder presenteres Carte Blanches historie – fra privat jazzensemble til et offentlig eid, nasjonalt kompani for samtidsdans. Gjennom vakre fotografier og anekdoter fra livet på og omkring scenen, fortelles historien fra kompaniets første år og frem til i dag. ●

JUBILEUMSBOK: Boken kan kjøpes hos Carte Blanche, Nøstegaten 119 i Bergen og i Operabutikken i Oslo og koster kr. 250,-. Den kan også bestilles på info@ncb.no. (kr. 350,-).

DANS // FORESTILLING

CARTE BLANCHE

«A COLLECTION OF SHORT STORIES»

Du kommer nærmere Norges nasjonale kompani for samtidsdans enn noen sinne, når forestillingen spilles ut på en catwalk-scene. Jubileumsutstillingen er et «must see» for alle danseinteresserte. Koreografert av Ina Christel Johannessen. Utstillingskonsept av Anastasia Isachsen & Rui Horta.

FORESTILLING
9.-12. OKTOBER

UTSTILLING
11. OG 12. OKTOBER

DANS //
TRE RASKE

Bransjen
OM CARTE
BLANCHE

1. HVA ER DET VIKTIGSTE CARTE BLANCHE HAR BIDRATT MED TIL UTVIKLINGEN AV NORSK DANS?
2. HVA ER DITT STERKESTE CARTE BLANCHE- MINNE?
3. HVA ER DITT DRØMME-SCENARIO FOR CARTE BLANCHE I FREMTIDEN?

Ballettsjefen

INGRID LORENTZEN
BALLETTSJEF VED
DEN NORSKE BALLETT OG OPERA

1. Carte Blanche har utviklet dansere og koreografer i absolutt toppklasse, til glede for publikum hjemme og ute. Carte Blanche har hatt mange identiteter, men vil for alltid forbindes med fremragende utøvere. Kompaniet har brakt ny dans ut til et stort publikum.
2. Jeg har mange! «Klokka tre om ettermiddagen» av Ina Christel Johannessen. Og Ohad Naharins forestilling «Minus2/dance». For ikke å snakke om «Vår '88» som var min aller første Carte Blanche-forestilling!
3. Mitt drømmescenario er at CB skal fortsette å være et arnested for fremragende koreografer og dansere i årene som kommer. Og at det unike renommeet de har bygget nasjonalt og internasjonalt skal videreføres og forsterkes.

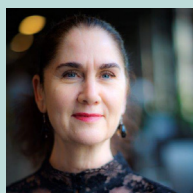
Jazzdansprofessoren

TONI FERRAZ
KOREOGRAF OG PROFESSOR I JAZZDANS
VED KUNSTHØGSKOLEN I OSLO.
VAR MED Å ETABLERE CARTE BLANCHE

1. Siden det Carte Blanche som jeg var med å etablere opprinnelig var et jazzdanskompani – og senere skiftet retning til å formidle kun samtidsdans – må man kunne si at det har vært den viktigste arenaen for å fremme så vel jazzdans som samtidsdans i Norge. Etter at Carte Blanche ble et statlig kompani er det ikke noe tvil om at det har medvirket til en markant nivåheving av så vel dansere som koreografer.
2. Mitt sterkeste minne er først og fremst entusiasmen og pågangsmotet fra danserne og koreografene som var med oss i etableringen av Carte Blanche i Oslo. Som danser var det utrolig rørende å stå på scenen når salen kokte. På Black Box sto folk i kø og viftet med penger for å se forestillingen «Caritas»
3. At de forsetter å produsere fysisk dansekunst på høyt nivå som treffer et bredt publikum.

NÆRT OG PERSONLIG:
Ina Christel Johannessen er koreograf for jubileumsforestillingen «A Collection of Short Stories». Hun har tatt utgangspunkt i dansernes egne historier.
Foto: Thor Brødreskift

Festivalsjefen

LISE NORDAL

KUNSTNERISK LEDER FOR
CODA OSLO INTERNATIONAL
DANCE FESTIVAL

1. Faste arbeidsplasser for dansere har gitt kontinuitet i oppbyggingen av kompaniet og gitt danserne muligheter til kunstnerisk utvikling. Man har kunnet bygge opp et repertoar som har vært med på å høyne kvaliteten på norsk dans, noe som har kommet hele den norske befolkningen til gode.

2. Utvilsomt forestillingen «Minus2/dance» av Ohad Naharin, vist på Det Norske Teatret for en fullpakket sal. I 2004 var det ikke en selvfølge med utsolgte hus for kompaniet slik det er i dag. Ellers sitter også «This night of no moon» av Ingun Bjørnsgaard og «Corps de walk» av Sharon Eyal fra 2011 sterkt i minnet.

3. At de får muligheten til å produsere mer, større og mer variert og øke turnevirksomheten. De trenger et egnet hus med prøvestudio i tillegg til en større og mindre scene. Jeg håper Carte Blanche i fremtiden vil bidra til å gjøre norsk koreografi kjent i utlandet i større grad enn det som er virkeligheten i dag.

Kunstnerisk leder

UN-MAGRITT NORDSETH

KUNSTNERISK LEDER FOR
DANSENS HUS

1. Carte Blanche har gjort den samtidige dansekonsten tilgjengelig for flere mennesker i hele landet. Kompaniet har vært en døråpner for samtidsdans, gitt den økt status og bidratt til å gjøre norsk dans kjent i utlandet.

2. For meg er opprettelsen av kompaniet et kuriøst minne. Den skapte bråk fordi de politiske avgjørelsene ikke fulgte demokratiske prosedyrer. Mange mente at tidligere kulturminister Halvard Bakke opptrådte som mesen for kunsten, noe vi ikke har tradisjon for i Norge. Blant forestillinger er det mange, men størst var nok «Har du sunget den for Grieg?» av Ina Christel Johannessen, Kristin Torp og Kjell Samkopf til Griegjubileet i 1989.

3. At kompaniet kan utvide sitt nedslagsfelt gjennom å produsere flere forestillinger i året for ulike publikumsgrupper, og at dette kombineres med oppsiktsvekkende og berørende forestillinger med internasjonalt potensiale. Og ikke minst: en egen scene på plass i Bergen!

UNG
PÅ

80-tallet

RIKKE BAEWERT FØDT 1976

har vært danser i Hooman Sharifis kompani Impure Company siden 2004. Hun begynte å danse da hun var fire år.

HVORDAN UTTALER MAN EGENTLIG NAVNET DITT? Bevert, men jeg er ikke helt sikker på om jeg uttaler det riktig! Det er et gammelt familienavn, et lite sted i Tyskland som var okkupert av Russland.

HVOR ER BILDENE FRA? Musebildet med min dansevenninne Nancy er fra «Alice i Wonderland» og ble sendt inn til ukebladet Hjemmet. Jeg er seks eller sju år gammel.

PÅ DET GULE BILDET DA? Jeg er hun i midten med ryggen til, hun som jobber hardt. Der er jeg nok seks år. Det er fra Elsa Beskows «Blomsterfesten». Bilde nummer tre er fra «Askepott». Jeg er hun med høy knute og knekk i armen. Det er ikke helt perfekt ballettarm men jeg smiler veldig da. Alle bildene er fra Skien Ballettsenter.

DER DANSET DU MEST BALLETT? Mye ballett og jazzballett, og så ble jeg introdusert for moderne dans da jeg ble litt eldre. Da møtte jeg på Ingeborg Hippe som var med å starte ettårig forstudium i dans. Det var der jeg traff Hooman Sharifi.

HVA TENKTE DU OM HAM? Jeg var 20 og han var 23-24 og så ut som en slags italiensk Lorenzo-type med veldig spesielt skjegg og gele i håret.

NÅR BESTEMTE DU DEG FOR Å JOBBE MED DANS? Haha, jeg har aldri bestemt meg for det. Dans har alltid vært en stor del av livet, og det ble bare naturlig å søke på skole i Oslo. Deretter endte jeg opp på Kunsthøgskolen i Amsterdam på moderne teaterdans, for det var der jeg hadde familie.

ER DET STOR FORSKJELL PÅ DEN JENTA VI SER PÅ BILDENE OG DET DU GJØR I DAG? Det hadde vært veldig moro å si nei, jeg holder på med det samme, jeg! Hehe, neida, det er som natt og dag. Man har nok en periode der man tar stor avstand til balletten, men når man blir eldre dukker jo den drømmen om å bli ballerina opp igjen. Men arabesken med sine høye beinløft er ikke der lenger, for å si det sann! ●

DANS //
SESONGPROGRAM

HØSTEN
2014

LES BALLETS C DE LA B (BE)

«TAUBERBACH»
29.-31. AUGUST

INGUN BJØRNSGAARD PROSJEKT (NO)

«ROTATING NORA»
12.-17. SEPTEMBER

OSTWALD/UVAAS (NO)

«KORP, KORP»
17.-19. SEPTEMBER

HOFESH SHECTER COMPANY (UK)

«POLITICAL MOTHER»
26.-28. SEPTEMBER

CARTE BLANCHE (NO)

«A COLLECTION OF SHORT STORIES»
9.-12. OKTOBER

INGER CECILIE BERTRÁN DE LIS (NO)

«LALA POP»
18.-26. OKTOBER

HOOMAN SHARIFI/IMPURE COMPANY (NO)

«EVERY ORDER EVENTUALLY
LOOSES ITS TERROR»
23.-26. OKTOBER

PEEPING TOM (BE)

«VADER»
6.-8. NOVEMBER

MASJA ABRAHAMSEN (NO)

«FUNKIS»
20.-23. NOVEMBER

HEGE HAAGENRUD (NO)

«JURYEN»
29.-30. NOVEMBER

NORDIC DANCE PLATFORM

«ICE HOT»
9.-14. DESEMBER

DANS //
BILLETTPRISER

UTENLANDSKE GJESTESPILL

ORDINÆR PRIS
KR 360

NORSKE GJESTESPILL

ORDINÆR PRIS
KR 280

BARNEFORESTILLINGER

KR 120

INFORMASJON OM ULIKE
RABATTYPER FINNES PÅ
NETTSIDENE

BILLETTER KJØPES PÅ:
WWW.DANSENSHUS.COM

Aldri vært
PÅ DANSENS HUS?

Send **HØST** til 2012 og
få halv pris på billetter til
valgfri forestilling for
deg og en venn!